

Stenografični zapisnik

četrtje seje

deželnega zbora kranjskega

v Ljubljani

dné 23. septembra 1892.

Stenographischer Bericht

der vierten Sitzung

des krainischen Landtages

in Laibach

am 23. September 1892.

Nazoči: Prvosednik: deželni glavar Oton Detela. — Vladni zastopnik: c. kr. deželni predsednik baron Andrej Winkler in c. kr. deželni svetovalec Josip Merk. — Vsi članovi razun: ekscelenca knezoškof dr. Jakob Missia in Ivan Hribar. — Zapisnikar: deželni tajnik Josip Pfeifer.

Anwesende: Vorsitzender: Landeshauptmann Otto Detela. — Vertreter der k. k. Regierung: Landespräsident Andreas Baron Winkler und k. k. Regierungsrath Josef Merk. — Sämmtliche Mitglieder mit Ausnahme von: Se. Excellenz Fürstbischof Dr. Jakob Missia und Ivan Hribar. — Schriftführer: Landessecretär Josef Pfeifer.

Dnevni red:

1. Branje zapisnika III. deželno-zborske seje dné 21. septembra 1892.
2. Naznanila deželno-zborskega predsedstva.
3. Priloga 30. Poročilo deželnega odbora o pravici javnosti epidemjskih bolnic, katere napravijo občine na Kranjskem za čas, dokler trajajo epidemije, z dotičnim načrtom zakona.
4. Ustno poročilo finančnega odseka o računskem sklepu blazniškega zaklada za leto 1891. (k prilogi 17.).
5. Ustno poročilo finančnega odseka o proračunu blazniškega zaklada za leto 1893. (k prilogi 18.).
6. Ustno poročilo finančnega odseka o računskem sklepu porodniškega zaklada za leto 1891. (k prilogi 19.).
7. Ustno poročilo finančnega odseka o proračunu porodniškega zaklada za leto 1893. (k prilogi 20.).
8. Ustno poročilo finančnega odseka o računskem sklepu najdenškega zaklada za leto 1891. (k prilogi 21.).
9. Ustno poročilo finančnega odseka o proračunu najdenškega zaklada za leto 1893. (k prilogi 22.).
10. Ustno poročilo finančnega odseka o prošnji učiteljske vdove Marije Podobnik za zvišanje pokojnine.
11. Ustno poročilo finančnega odseka o prošnji društva za varstvo avstrijskega vinarstva na Dunaji za podporo.
12. Ustno poročilo finančnega odseka o prošnji krajnega šolskega sveta v Št. Vidu pri Vipavi za podporo za napravo šolskega vrta.
13. Ustno poročilo upravnega odseka glede uvrstitve v cestnem skladovnem okraju Ljubljanska okolica se nahajajoče, iz Dravelj na Ljubelsko državno cesto držeče občinske ceste med okrajne ceste (k prilogi 12.).
14. Ustno poročilo upravnega odseka o prošnji okrajno-cestnega odbora Zatiškega za popravo deželne ceste od Pustega Javorja do Pluske.
15. Ustno poročilo upravnega odseka o prošnji ravnateljstva meščanske šole v Krškem za amerišanske ključce in podporo za rigolanje ameriškega vinograda.

Tagesordnung:

1. Besung des Protokoll der III. Landtags-Sitzung vom 21. September 1892.
2. Mittheilungen des Landtags-Präsidiums.
3. Beilage 30. Bericht des Landesauschusses, betreffend das Oeffentlichkeitsrecht der von Gemeinden Krains für die Dauer von Epidemien errichteten Spitäler mit Vorlage eines diesfälligen Gesetzentwurfes.
4. Mündlicher Bericht des Finanzauschusses über den Rechnungsabschluss des Irrenhausfonds pro 1891 (zur Beilage 18).
5. Mündlicher Bericht des Finanzauschusses über den Voranschlag des Irrenhausfonds pro 1893 (zur Beilage 18).
6. Mündlicher Bericht des Finanzauschusses über den Rechnungsabschluss des Gebärfonds pro 1891 (zur Beilage 19).
7. Mündlicher Bericht des Finanzauschusses über den Voranschlag des Gebärfonds pro 1893 (zur Beilage 20).
8. Mündlicher Bericht des Finanzauschusses über den Rechnungsabschluss des Findelfonds pro 1891 (zur Beilage 21).
9. Mündlicher Bericht des Finanzauschusses über den Voranschlag des Findelfonds pro 1893 (zur Beilage 22).
10. Mündlicher Bericht des Finanzauschusses über die Petition der Lehrerswitwe Maria Podobnik um Pensionserhöhung.
11. Mündlicher Bericht des Finanzauschusses über die Petition des Vereines zum Schutze des österreichischen Weinbaues in Wien um Subvention.
12. Mündlicher Bericht des Finanzauschusses über die Petition des Ortschulrathes in St. Veit bei Wippach um Subvention zur Errichtung des Schulgartens.
13. Mündlicher Bericht des Verwaltungsausschusses wegen Einreichung der im Straßenconcurrentenbezirke Laibach-Umgebung vorkommenden, von Draule zur Loibler Reichsstraße führenden Gemeindefstraße in die Kategorie der Bezirksstraßen (zur Beilage 12).
14. Mündlicher Bericht des Verwaltungsausschusses über die Petition des Sitticher Bezirksstraßen-Ausschusses um Correctur der Landesstraße von Pusti Javor bis Pluska.
15. Mündlicher Bericht des Verwaltungsausschusses über die Petition der Bürgerschulleitung in Gurkfeld um amerikanische Wurzelreben und um Subvention für das Rigolen des amerikanischen Weingartens.

16. Ustno poročilo finančnega odseka o računskem sklepu deželne vinarske, sadjarske in poljedelske sole na Grmu za leto 1891. (k prilogi 11).
17. Ustno poročilo finančnega odseka o prošnji Antona Lapajne-ta, učitelja na vinarski, sadjarski in poljedelski šoli na Grmu, za vštevanje dosedanjih službenih let in petletnic pri stalnem namoščenju.
18. Ustno poročilo finančnega odseka o proračunu zaklada deželne vinarske, sadjarske in poljedelske sole na Grmu za leto 1893. (k prilogi 24).
19. Priloga 29. Poročilo finančnega odseka o proračunu normalnošolskega zaklada za leto 1893. (k prilogi 25).
20. Ustno poročilo finančnega odseka o računskem sklepu deželnega zaklada za leto 1891. (k prilogi 26).
21. Ustno poročilo finančnega odseka o prošnji županstva v Šmartnem pri Litiji za uravnavo ceste od Kamna do Šmartna.
22. Ustno poročilo finančnega odseka o prošnji Andreja Rovana, lastnika gozdne drevesnice na Colu za podporo.
23. Ustno poročilo finančnega odseka o prošnji Uršule Zanoškar, vdove deželnega oficijala za dosmrtno podaljšanje in zvišanje miloščine.
24. Ustno poročilo finančnega odseka o prošnji predstojništva Marijanišča za zvišanje podpore za ondotno šolo.
25. Ustno poročilo finančnega odseka o prošnji vodstva trirazredne ljudske šole v Lichtenthurnovem sirotišči za podporo za nakup šolskih učil.
26. Ustno poročilo finančnega odseka o prošnji nadučiteljske vdove Magdalene Vrančič za podporo.
27. Ustno poročilo finančnega odseka o prošnji učiteljske vdove Franciške Legat za vzgojnino njenim otrokom.
28. Ustno poročilo finančnega odseka o prošnji učiteljske vdove Helene Čuk za vzgojnino njenim otrokom.
29. Ustno poročilo finančnega odseka gledé zastave deželne hiše št. 3 v Salendrovih ulicah v Ljubljani za posojilo 100.000 gld., katero se je vzelo pri mestni branilnici v Ljubljani za gledališki stavbiuski zaklad (k prilogi 28).
30. Ustno poročilo upravnega odseka o prošnji gospodarskega odbora trga Postojina gledé podpore za napravo vodnjakov v Postojinskem trgu.
16. Mündlicher Bericht des Finanzausschusses über den Rechnungsabschluss der Landes-Wein-, Obst- und Ackerbauschule in Stauden für das Jahr 1891 (zur Beilage 11).
17. Mündlicher Bericht des Finanzausschusses über die Petition des Anton Lapajne, Lehrer an der Wein-, Obst- und Ackerbauschule in Stauden, um Einrechnung der bisherigen Dienstjahre und der Fünfundwanzigstzulagen bei der definitiven Anstellung.
18. Mündlicher Bericht des Finanzausschusses über den Voranschlag der Landes-Wein-, Obst- und Ackerbauschule in Stauden für das Jahr 1893 (zur Beilage 24).
19. Beilage 29. Bericht des Finanzausschusses über den Voranschlag des Normalschulfondes für das Jahr 1893 (zur Beilage 25).
20. Mündlicher Bericht des Finanzausschusses über den Rechnungsabschluss des Landesfondes für das Jahr 1891 (zur Beilage 26).
21. Mündlicher Bericht des Finanzausschusses über die Petition des Gemeindevorstandes in St. Martin bei Vitai um Regulirung der Straße von Kamern bis St. Martin.
22. Mündlicher Bericht des Finanzausschusses über die Petition des Andreas Koban, Eigenthümers der Fortffaatichule in Zoll, um Subvention.
23. Mündlicher Bericht des Finanzausschusses über die Petition der Urjula Zanoškar, landschaftlichen Officialswitwe, um lebenslängliche Verlängerung und Erhöhung der Gnadengabe.
24. Mündlicher Bericht des Finanzausschusses über die Petition des Collegium Marianum um Erhöhung der Subvention für die dortige Schule.
25. Mündlicher Bericht des Finanzausschusses über die Petition der Leitung der dreiclassigen Volksschule im Lichtenthurn'schen Waienhause um Subvention zur Anschaffung von Lehrmitteln.
26. Mündlicher Bericht des Finanzausschusses über das Geldaushilfsgeuch der Oberlehrerswitwe Magdalena Vrančič.
27. Mündlicher Bericht des Finanzausschusses über die Petition der Lehrerswitwe Francisca Legat um Erziehungsbeiträge für ihre Kinder.
28. Mündlicher Bericht des Finanzausschusses über die Petition der Lehrerswitwe Helena Čuk um Erziehungsbeiträge für ihre Kinder.
29. Mündlicher Bericht des Finanzausschusses, betreffend die Bestellung des dem Lande Krain gehörigen Hauses in Laibach, Salendergasse Nr. 3, als Hypothek für das bei der städtischen Sparcasse in Laibach für den Theaterfond aufgenommenen Darlehen per 100.000 fl. (zur Beilage 28).
30. Mündlicher Bericht des Verwaltungsausschusses über das Subventionsgeuch des Vermögensverwaltungsausschusses von Adelsberg behufs Errichtung von Brunnen im Markte Adelsberg.

Seja se začne ob 10. uri 30 minut dopoldne.

Beginn der Sitzung um 10 Uhr 30 Minuten Vormittag.

Deželni glavar:

Potrjujem sklepčnost visoke zbornice in otvarjam sejo. Gospoda tajnika naprosim, da prečita zapisnik zadnje seje.

1. Branje zapisnika III. deželno-zborske seje dné 21. septembra 1892.

1. Lesung des Protokolls der III. Landtags-Sitzung vom 21. September 1892.

Tajnik Pfeifer:

(bere zaspisnik III. seje v slovenskem jeziku — liest das Protokoll der III. Sitzung in slovenischer Sprache.)

Deželni glavar:

Želi kdo kak popravek v ravnokar prečitanem zapisniku?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Ako ne, izrekam, da je zapisnik tretje seje potrjen.

2. Naznanila deželno-zborskega predsedstva.

2. Mittheilungen des Landtagspräsidenten.

Deželni glavar:

Naznaniti imam, da je gospod poslanec Hribar opravičil odsotnost od današnje seje, ker mu je umrla sestra.

Naznanjam dalje, da so mi došle sledeče peticije:

Gospod poslanec Murnik izroča sledeče prošnje:

Vodstvo muzejskega društva za Kranjsko v Ljubljani prosi podpore za leto 1893. v društvene namene.

(Izroči se finančnemu odseku. — Wird dem Finanzausschusse zugewiesen.)

Županstvo v Kolovratu prosi za preložitev okrajne ceste pri Zagorji.

(Izroči se upravnemu odseku. — Wird dem Verwaltungsausschusse zugewiesen.)

Županstvo v Kandersah prosi za preložitev okrajne ceste pri Zagorji.

(Izroči se upravnemu odseku. — Wird dem Verwaltungsausschusse zugewiesen.)

Županstvo v Aržiši prosi za preložitev okrajne ceste pri Zagorji.

(Izroči se upravnemu odseku. — Wird dem Verwaltungsausschusse zugewiesen.)

Jaz izročam sledečo prošnjo:

Schulauschuss der Fachschule für Holzindustrie in Gottschee bittet um Subvention.

(Izroči se finančnemu odseku. — Wird dem Finanzausschusse zugewiesen.)

Poslanec ekseclenea gospod baron Schwegel izroča sledečo peticijo:

Die Gemeinde-, Kirchen- und Curvorstehung in Beldeš, f. b. Ordinariat, Fürst Ernst Windischgrätz und Baron Schwegel bitten um Delegation des landschaftlichen Lehrners Hrasky zur Ueberprüfung des Planes und Ausarbeitung des Kostenvoranschlages für den Kirchenbau in Beldeš.

(Izroči se finančnemu odseku. — Wird dem Finanzausschusse zugewiesen.)

Gospod poslanec Svetec izroča prošnjo vodstva društva sv. Cirila in Metoda v Ljubljani za podporo.

(Izroči se finančnemu odseku. — Wird dem Finanzausschusse zugewiesen.)

Gospod poslanec Pakiž izroča prošnjo Matije Levstika, posestnika v Sodražici, za odpis predplačila 25 gld. 31¹/₂ kr. na bolniških stroških za svojega sina.

(Izroči se finančnemu odseku. — Wird dem Finanzausschusse zugewiesen.)

Gospod poslanec Mesar izroča prošnjo občin v Bohinjski dolini za podporo v povzdigo pravnega planskega gospodarstva in naprednega mlekarstva.

(Izroči se upravnemu odseku. — Wird dem Verwaltungsausschusse zugewiesen.)

Dovoljujem si, staviti predlog, da bi se od danes naprej ne sprejemale več peticije, ker menim, da bode v torek vže zadnja seja. Predlagam torej, naj se peticije, ki nam bodo morebiti še došle, izročijo deželnemu odboru, da jih kolikor mogoče reši v svojem delokrogu, ali pa jih predloži visokemu deželnemu zboru v drugem delu tekoče sesije. Ako nihče ne ugovarja? (Ni ugovora — Wird kein Widerspruch erhoben) smatram, da je predlog sprejet.

Prestopimo k 3. točki dnevnega reda, to je:

3. Priloga 30. Poročilo deželnega odbora o pravici javnosti epidemijskih bolnic, katere napravijo občine na Kranjskem za čas, dokler trajajo epidemije, z doticnim načrtom zakona.

3. Beilage 30. Bericht des Landesauschusses, betreffend das Desinfektionsrecht der von Gemeinden Krains für die Dauer von Epidemien errichteten Spitäler mit Vorlage eines diesfälligen Gesetzentwurfes.

(Izroči se upravnemu odseku. — Wird dem Verwaltungsausschusse zugewiesen.)

Daljna točka dnevnega reda je:

4. Ustno poročilo finančnega odseka o računskem sklepu blazniškega zaklada za leto 1891. (k prilogi 17.).
4. Mündlicher Bericht des Finanzausschusses über den Rechnungsabschluss des Irrenhausfondes pro 1891 (zur Beilage 17.)

Berichtskatter Excellenz Baron Schwegel:

Der Rechnungsabschluss des Irrenhausfondes pro 1891 weist in den Ausgaben 66.348 fl. 78 kr. gegenüber dem präliminirten Betrage von 61.796 fl. aus; es sind demnach 4552 fl. 78 kr. mehr ausgegeben worden. Dagegen ist unter den Einnahmen ein Betrag von 1177 fl. 35 kr. mehr ausgewiesen als präliminirt war, so daß, wenn man die Mehrausgaben von 4552 fl. 78 kr. und die Mehreinnahme von 1175 fl. 35 kr. in Verbindung bringt, sich eine Mehrausgabe von 3375 fl. 43 kr. ergibt, bezüglich welcher heute durch den Beschluß des hohen Hauses die Indemnität zu ertheilen ist.

Ich erlaube mir vor allem darauf hinzuweisen, daß die Steigerung der Ausgaben auf dem Gebiete aller Wohlthätigkeitsanstalten schon wiederholt hervorgehoben wurde und daß die heute vorliegende Steigerung genau den Voraussetzungen entspricht, unter denen dieser Rechnungsabschluss erwartet wurde. Ebenso wie im Jahre 1890 beim Irrenhausfonde ein Abgang von 3394 fl. 40 kr. zu verzeichnen war, ist heute dieser Abgang von 3375 fl. 43 kr. in den Voraussetzungen begründet, welche bezüglich dieser Rechnungslegung wiederholt aufgestellt worden sind. Der Ursprung dieser Mehrausgaben ist aus dem Rechnungsabschlusse und dem Berichte des Landesauschusses klar ersichtlich, und ein Blick auf die Vorlage 17 sagt Ihnen, daß derselbe wesentlich oder fast ausschließlich in der Steigerung der Regiekosten im Irrenhause und der Verpflegskosten der sieben Irren zu suchen ist. Unter dem ersten Titel sind 3571 fl. 44 kr., unter dem zweiten Titel 877 fl. 20 kr. mehr ausgegeben worden, als präliminirt war, und ist diese Steigerung dadurch zu erklären, daß die Anzahl der Verpflegstage im Irrenhause sich im Jahre 1891 um 5434 erhöht hat und neben dieser Erhöhung der Verpflegstage auch eine Steigerung der Verpflegskosten um 1·2 kr. per Tag eingetreten ist. Was die Summe der Verpflegstage im allgemeinen anlangt, so ist in dieser Beziehung eine Aenderung nicht möglich, weil thatsächlich dies nur den Bedürfnissen entspricht, denen das Irrenhaus durch die Aufnahme der Kranken zu genügen hat. Bezüglich des Tarifes dürfte sich vielleicht in dem gegenwärtigen Jahre, zuversichtlich aber in der Zukunft wieder der normale Satz von 53 kr. erreichen lassen, weil angeblich wesentlich durch die Steigerung der Weinpreise diese hohe Tarifpost begründet wurde, dies aber in Zukunft entfällt. Unter diesen Verhältnissen ist bezüglich der Ausgaben die Rechtfertigung derselben vollständig erwiesen, und was die Steigerung der Einnahmen anlangt, so trifft bei dem Irrenhause dasselbe zu, was auch bei dem Krankenhause schon hervorgehoben wurde, daß nämlich die Verpflegskostensätze seit Einführung der Krankencassen in größerem Umfange einlangen,

weshalb auch unter diesem Titel eine Mehreinnahme von 1320 fl. 11 kr. erzielt wurde.

Nach diesen Andeutungen glaube ich im Namen des Finanzausschusses den Antrag stellen zu dürfen:

Der hohe Landtag wolle beschließen:

«Der Rechnungsabschluss des Irrenhausfondes pro 1891 mit 11.821 fl. 35 kr. Einnahmen und 66.348 fl. 78 kr. Ausgaben, die unter Berücksichtigung der Mehreinnahme dem Präliminare gegenüber eine effective Ueberschreitung von 3375 fl. 43 kr. darstellen, welche gerechtfertigt erscheint, wird genehmigend zur Kenntniß genommen».

Deželni glavar:

Želi kdo besede?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Ako ne, prosim gospode, ki pritrde predlogu finančnega odseka, naj blagovolé ustati.

(Obvelja. — Angenommen.)

Predlog je sprejet.

Daljna točka je:

5. Ustno poročilo finančnega odseka o proračunu blazniškega zaklada za leto 1893. (k prilogi 18.).
5. Mündlicher Bericht des Finanzausschusses über den Vorschlag des Irrenhausfondes pro 1893 (zur Beilage 18).

Berichtskatter Excellenz Baron Schwegel:

Der Vorschlag des Irrenhausfondes pro 1893 ist in der Beilage 18 enthalten und in den einzelnen Positionen vollständig ersichtlich dargestellt. Wenn ich auf die Besprechung der einzelnen Posten nicht eingehen zu sollen glaube, so geschieht es wesentlich aus dem Grunde, weil zwischen den Ansätzen, welche im März d. J. für diese Ausgaben hier besprochen und beschlossen wurden und den gegenwärtig vorliegenden Ansätzen kein wesentlicher Unterschied besteht und ich mich daher nur darauf beschränken kann, die wenigen bestehenden Differenzen kurz zu motiviren. Es ist eine Thatsache, daß das Erfordernis im Vorschlage pro 1892 niedriger als für das Jahr 1893 präliminirt wird, indem wir für das Jahr 1892 das Erfordernis mit 63.732 fl. präliminirt haben, während dasselbe für das Jahr 1893 mit dem Betrage von 68.679 fl. angeätzt erscheint, somit eine Steigerung von mehr als 4000 fl. zu verzeichnen ist. Diese Steigerung aber findet ihre Begründung in demjenigen, was ich bezüglich des Rechnungsabschlusses zu bemerken mir erlauben habe, nämlich in der steigenden Inanspruchnahme des Irrenhauses, die zur Folge hatte, daß der Mehrbedarf pro 1891 mit mehr als 3000 fl. ausgewiesen war, und in der gemachten Erfahrung, daß thatsächlich in einem jeden Jahre die Steigerung eine fortschreitend größere ist. Im wesentlichen sind die Differenzen bezüglich dieser Steigerung begründet nur in dem

Voranschläge für die Regiekosten und die Verpflegungs- und Beerdigungskosten der sieben Irren. Die Regiekosten erscheinen gegenüber dem Ansatze für das Jahr 1892 um ungefähr 3000 fl. und jene für die sieben Irren um mehr als 2000 fl. erhöht, wodurch jenes Mehrerforderniß, welches im Voranschlage für das Jahr 1893 ausgewiesen erscheint, seine vollständige Rechtfertigung findet.

Die Bedeckung anlangend, erlaube ich mir einfach darauf hinzuweisen, daß zwischen den Ansätzen pro 1893 und jenen für das Jahr 1892 nur ein Unterschied von ungefähr 500 fl. als Mehreinnahme ausgewiesen erscheint und diese Mehreinnahme thatsächlich auch durch die Erfahrung des Jahres 1891 gerechtfertigt ist, indem die Verpflegungskostenvergütungen von 8500 fl. auf 9000 fl. angehebt wurden und dementsprechend auch der Kostenvoranschlag pro 1893 mit 11.678 fl. gegenüber dem Voranschlage pro 1892 mit 11.325 fl. nahezu genau mit dieser Überschreitung in der Hoffnung auf größere Verpflegungskostenersätze vorgenommen wurde und somit vollkommen gerechtfertigt erscheint. Nach diesen wenigen Bemerkungen erlaube ich mir im Namen des Finanzausschusses folgenden Antrag zu stellen:

Der hohe Landtag wolle beschließen:

«Das Erforderniß des Irrenhausfonds für das Jahr 1893 wird mit 68.579 fl. und die Bedeckung mit 11.678 fl. festgesetzt, so daß sich ein Abgang von 56.901 fl. ergibt, der aus den Mitteln des Landesfonds zu bestreiten ist.»

Ich erlaube mir hervorzuheben, daß dieser Abgang, welcher nach Präliminare für das Jahr 1892 52.407 fl. betrug, für das Jahr 1893 auf 56.901 fl., somit um circa 4000 fl. gestiegen ist, was genau jener Differenz entspricht, auf die ich schon hingewiesen habe. Ich möchte jedoch diesen Bericht nicht schließen, ohne auch auf jene Verhandlungen hinzuweisen, welche bereits im verflossenen März über die verschiedenen Vorfälle in der Administration des Irrenhauses stattgefunden haben und bezüglich welcher ich die Erwartung aussprechen zu dürfen glaube, daß der Landesausschuß in der nächsten Session oder in dem nächsten Sessionsabschnitte die entsprechenden Vorlagen einbringen werde. Unter diesen Voraussetzungen empfehle ich Ihnen den Antrag des Finanzausschusses zur Annahme.

Deželni glavar:

Želi kdo besede?

Gospod poslanec vitez dr. Bleiweis se je oglašil k besedi.

Poslanec vitez dr. Bleiweis-Trsteniški:

Visoka zbornica! V proračunih blazniškega zaklada prejšnjih let nahajate vedno naslov «Nove zgradbe». Tukaj letos ni nič vstavljenega in tudi jaz ne bodem stavil predloga v tem oziru, akoravno se po mojih mislih visoka zbornica ne bode mogla dolgo odtegovati potrebi, da se v blaznici zopet nekoliko prizida, kajti število blaznih se, kakor znano, množi od leta do leta. Današnji moj predlog je skromnejši, pač pa silno potreben v psihijatričnem in higijeničnem oziru in meri na to, da bi se v naši blaznici na Studenci napravil basén za mrzle kopelji. V vseh dobro urejenih blaznicah imajo

take kopelji, le pri nas na Studenci jih ni, akoravno ima naša blaznica na Studenci to prednost pred drugimi enakimi zavodi, da ima tekočo vodo, ki se pretaka z jednega konca na drug konec. Vender pa nimamo mrzlih kopelij, ker je temperatura bazarja prenizka in so tla tako mehka, da se noge udirajo. Tudi bi ne bilo mogoče nadzorovati kopajočih se umobolnih, in zaradi tega nimamo družih mrzlih kopelij nego le takozvano «douche». Ta se nahaja v jako tesni sobici in zaradi tega ni mogoče, da bi se več umobolnih skupaj kopalo, čeravno so take kopelji jako potrebne. Ne bodem tu navajal raznovrstnih form akutne umobolnosti, pri katerih so mrzle kopelji jako potrebne in imajo eminentno zdravilno moč, rečem pa, da dobro uplivajo tudi gledé kroničnih bolezni, ker pomirjajo duhove in so prijetna sprememba v poletnem času. Mrzlih kopelij bi ne smelo manjkati v nobeni blaznici, nar manj pa na Studenci, tam bi se dala taka naprava prav lahko zvršiti, ker imamo tekočo vodo. Drugega bi ne bilo potrebno, nego zgraditi basén s cementom, v katerega bi se stekala voda iz bazarja, in sicer po cevéh, kjer bi se segrela, po drugih cevéh pa bi se zopet odtekala iz baséna v mimotekoči kanal. Zraven baséna bi bilo treba napraviti nekoliko kolibie, kjer bi se slačili in oblačili umobolni. Deželnemu odboru je v tem oziru že došel utemeljeni predlog zdravnikov blaznice, ali dosedaj stvar še ni rešena. Stavbeni zvedenci si še niso ogledali teréna in torej tudi ne sestavili proračuna, a žal bi mi bilo, in reči moram, da ne bi služilo v prosep zavoda, ako bi se ta stvar zavlekla za celo leto. Vsa stavba ne bode toliko veljala. Vsaj smo videli letos, da so se raznovrstni baséni za ribarske namene deloma po delujočih umobolnih, deloma pa po prisiljenih napravili brez velikih stroškov in torej tudi basén za mrzle kopelji ne bode veliko stal. Ker je nujno potrebno, da se kaj stori v tem oziru, usojal bi si staviti predlog:

Visoki deželni zbor naj sklene:

«Deželni zbor pooblašča deželni odbor, pripravljati vse, kar je treba, da se zgradi basén za mrzle kopelji v deželni blaznici na Studenci v prihodnji spomladi.»

Deželni glavar:

Prosim gospode, kateri podpirajo predlog, ki ga je stavil gospod poslanec vitez dr. Bleiweis, naj blagovolé ustati.

Predlog je zadostno podprt in torej v debati.

Želi še kdo besede?

Gospod poslanec dr. Vošnjak se je oglašil k besedi.

Poslanec dr. Vošnjak:

Visoki zbor! Da se ne bode mislilo, da je deželni odbor stvar zavlekel, moram dostaviti besedam gospoda predgovornika, da je dotično poročilo vodstva deželne bolnice došlo deželnemu odboru šele pred 14. dnevi. Deželni odbor je to poročilo takoj izročil deželnemu stavbenem uradu, kateri že izdeluje dotični načrt. Da načrt še ni izdelan, temu je krivo, da je stavbeni urad

preobložen z drugim poslom, gotovo pa bode izgotovljen v kratkem času, in če se letos deželni zbor več ne skliče, stavi bode deželni odbor gotovo v prihodnjem zasedanji svoj predlog in naznanil visokemu deželnemu zboru, koliko bode stala taka naprava.

Deželni glavar:

Želi še kdo besede?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Ako ne, ima gospod poročevalec končno besedo.

Berichterstatter Excellenz Baron Schwegel:

Den Ausführungen des geehrten ersten Herrn Redners gegenüber, denen ich im wesentlichen der Sache nach auch vollständig beipflichte, weil ich der Meinung bin, daß derlei Vorrichtungen aus hygienischen und sanitären Gründen unabweislich nothwendig sind, möchte ich mir auf einen Umstand hinzuweisen erlauben, der vielleicht seinen Wünschen Rechnung zu tragen geeignet sein wird. Unter Capitel IV., Titel 2, Paragraph des Erfordernisses ist für die Erhaltung der Gebäude speciell ein Betrag von 1000 fl. für Studenc ausgewiesen. Ich bin nun der Meinung, daß dieser Betrag wenigstens zum großen Theile auch für derartige Ausgaben hinreichen wird, indem sonst kaum ein Betrag von 1000 fl. für ein neues Gebäude als Erhaltungskosten nothwendig sein dürfte. Im Finanzausschusse ist über den Gegenstand nicht gesprochen worden, ein diesbezüglicher Bericht lag auch nicht vor, und ich selbst würde nur aus dem formellen Grunde, weil derartige Beschlüsse als Grundlage zu bestimmten Ausgaben nur schwer gefaßt werden können, mich dem Antrage, daß der Landesauschuß schon heute zu dieser Ausgabe ermächtigt werde, für meine Person nicht anschließen, im Namen des Finanzausschusses bin ich aber nicht in der Lage, diesbezüglich eine Meinung auszusprechen. Ich glaube, daß in der Post von 1000 fl. gewiß die Bedeckung für diese Zwecke enthalten ist und bin nach den Darlegungen des letzten Herrn Vorredners diesbezüglich insoferne beruhigt, als ich der Meinung bin, daß es möglich sein wird, auf Grundlage des Berichtes, der jetzt in Verhandlung steht, noch rechtzeitig dem hohen Landtage einen entsprechenden Antrag zu stellen. Sollte aber wider Erwarten ein solcher Antrag nicht gestellt werden können und das Bedürfnis ein so dringendes sein, daß mit Rücksicht auf die sanitären Aufgaben des Irrenhauses in Studenc mit der Errichtung dieser Badeanstalt nicht zugewartet werden könnte, dann allerdings hat für derartige absolut dringende Vorkehrungen der Landesauschuß schon in sich selbst das Mandat, unter eigener Verantwortung und nachträglicher Einholung der Indemnität jene Auslagen zu bewilligen, die zur Bedeckung dieser Vorkehrungen erforderlich sind.

In diesem Sinne bitte ich vielleicht dem Antrage des Herrn Vorredners nicht zuzustimmen, sondern sich mit meinen Ausführungen einverstanden zu erklären und demgemäß den Antrag des Herrn Vorredners, nicht aber die Sache abzulehnen, die in der einen oder in der andern Weise ihre Erledigung finden dürfte.

Deželni glavar:

Prestopimo na glasovanje in prosim gospode, kateri pritrde predlogu finančnega odseka, naj blagovolé ustati. (Obvelja. — Angenommen.)

Predlog je sprejet.

Glasovati je še o predlogu gospoda poslanca viteza dr. Bleiweisa ter prosim gospode, ki pritrde temu predlogu, naj blagovolé ustati.

(Obvelja. — Angenommen.)

Predlog je sprejet; prestopimo k daljni točki dnevnega reda, to je:

6. Ustno poročilo finančnega odseka o računskem sklepu porodniškega zaklada za leto 1891. (k prilogi 19.).

6. Mündlicher Bericht des Finanzausschusses über den Rechnungsabschluss des Gebärfundus pro 1891 (zur Beilage 19).

Berichterstatter Excellenz Baron Schwegel:

Der Rechnungsabschluss des Gebärfundus für das Jahr 1891 weist in den Einnahmen ein Mehr von 522 fl. 49 kr., in den Ausgaben eine Erhöhung von 659 fl. 62 kr. aus, demnach haben wir hier eine ziemlich bedeutende Erhöhung der Ausgaben zu verzeichnen. Über die Mehrausgaben und die Mehreinnahmen ist sowohl in dem Berichte als auch in dem Rechnungsabschlusse das Erforderliche dargelegt; die Differenzen sind ziemlich unbedeutend, und ich glaube daher mit Rücksicht auf den vorliegenden Bericht und die einzelnen Kosten, welche eine besondere Rechtfertigung kaum erheischen dürften, indem sie wesentlich derselben Natur sind, wie beim Kranken- und beim Irrenhause, und die Steigerung der Regie-Auslagen betreffen, im Namen des Finanzausschusses den Antrag stellen zu dürfen:

Der hohe Landtag wolle beschließen:

«Der Rechnungsabschluss des Gebärfundus für das Jahr 1891, in dem an Ausgaben . . . 5818 fl. 62 kr. und diversen Einnahmen . . . 1203 » 49 »

ausgewiesen werden und sonach ein Abgang von . . . 4615 fl. 13 kr. sich ergibt, von dem gegenüber dem präliminirten Abgange von 4478 fl. ein unvorhergesehener Abgang von 137 fl. 13 kr. sich herausstellte, wird genehmigt.»

Deželni glavar:

Želi kdo besede?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Ako ne, prosim gospode, ki pritrde predlogu finančnega odseka, naj izvolijo obsedeti.

(Obvelja. — Angenommen.)

Predlog je sprejet.

Daljna točka je:

7. Ustno poročilo finančnega odseka o proračunu porodniškega zaklada za leto 1893. (k prilogi 20.).

7. Mündlicher Bericht des Finanzausschusses über den Voranschlag des Gebärfondses pro 1893 (zur Beilage 20.).

Berichterstatter Excellenz Baron Schwegel:

Der Voranschlag des Gebärfondses für das Jahr 1893 hat ebenso, wie alle übrigen Voranschläge für das Jahr 1892 an, und für sich eine Erhöhung erfahren, und zwar mit Rücksicht auf die Regiekosten eine Erhöhung um volle 1000 fl. Die Regiekosten waren für das Jahr 1892 mit 2878 fl. präliminirt, heute aber sind dieselben für das Jahr 1893 mit 3835 fl. angesetzt. Diese höhere Präliminirung ist vollständig gerechtfertigt mit Rücksicht darauf, daß im Jahre 1891 thatsächlich 3566 fl. an Regiekosten ausgegeben worden sind. Diese Auslagen des Jahres 1891 werden zweifelsohne mindestens in dem gleichen Betrage auch für das Jahr 1893 sich einstellen, daher die Erhöhung des Erfordernisses um den Betrag von 1000 fl. bei einer richtigen Budgetirung vollständig gerechtfertigt erscheint. Was die Bedeckung betrifft, so ist zu bemerken, daß im Jahre 1891 thatsächlich der Betrag von 1204 fl. eingenommen wurde; trotzdem aber wurde nicht dieser erhöhte Betrag präliminirt, sondern ein Betrag, der dem Voranschlage pro 1892 gegenüber sich nur um 250 fl. erhöht, das ist der Betrag von 836 fl. gegenüber dem Betrage von 581 fl. pro 1892, woraus sich für das Jahr 1893 ein unbedeckter Abgang von 5353 fl. ergibt, welcher aus dem Landesfonde zu decken sein wird. Ich habe im übrigen bezüglich der Ausgaben beizufügen, um die Bedeutung der Erhöhung von 1000 fl. speciell zu motiviren, daß unter die Regiekosten, welche um 1000 fl. erhöht worden sind, ein Betrag von 500 fl. für eiserne Betten und Tische aufgenommen ist, wie dies auch beim Krankenhause in einem höheren Betrage der Fall war und daß also die Verpflegskosten nur um den anderen Betrag von circa 500 fl. höher veranschlagt sind.

Nach diesen kurzen Bemerkungen erlaube ich mir im Namen des Finanzausschusses den Antrag zu stellen:

Der hohe Landtag wolle beschließen:

«Das Erfordernis des Gebärfondses für das Jahr 1893 wird mit 6189 fl. — fr. die Bedeckung mit 836 » — »

festgesetzt, und ist der Abgang von . . . 5353 fl. — fr. aus dem Landesfonde zu decken.»

Deželni glavar:

Želi kdo besede?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Če ne, prosim gospode, ki pritrde predlogu finančnega odseka, naj izvolijo obsedeti.

(Obvelja. — Angenommen.)

Predlog je sprejet, in prestopimo k daljni točki, to je:

8. Ustno poročilo finančnega odseka o računskem sklepu najdenškega zaklada za leto 1891. (k prilogi 21.).

8. Mündlicher Bericht des Finanzausschusses über den Rechnungsabschluss des Findelfondses pro 1891 (zur Beilage 21.).

Berichterstatter Excellenz Baron Schwegel:

Es erübrigt nur noch die Berichterstattung über den Rechnungsabschluss des Findelfondses pro 1891 und den Voranschlag pro 1893.

Was den Rechnungsabschluss dieses Fondses für das Jahr 1891 anlangt, so ist zu constatiren, daß bei demselben sowohl durch Mehreinnahmen, insbesondere aber durch geringere Ausgaben sich ein Ersparnis von 290 fl. 19 kr. herausgestellt hat; es wurden nämlich im ganzen unter diesem Titel gegenüber dem Voranschlage mit 3734 fl. 3515 fl. 99 kr. ausgegeben, sonach wurde ein Ersparnis von 218 fl. 1 kr. erzielt; die Bedeckung betrug 380 fl. 10 kr. und war somit gegenüber dem Voranschlage per 308 fl. um 72 fl. 18 kr. höher, aus welchen beiden Factoren sich dann obiges Ersparnis von 290 fl. 19 kr. ergibt.

Bezüglich der einzelnen Ausgaben habe ich thatsächlich Wesentliches nichts zu bemerken, indem dieselben in der Beilage vollständig ersichtlich dargestellt sind; wesentliche Änderungen gegenüber dem Voranschlage haben nicht stattgefunden, und ich erlaube mir daher im Namen des Finanzausschusses den Antrag zu stellen:

Der hohe Landtag wolle beschließen:

«Der Rechnungsabschluss des Findelfondses pro 1891 mit der Einnahme von 380 fl. 18 kr. und der Ausgabe von 3515 fl. 99 kr. wird zur Kenntnis genommen.»

Deželni glavar:

Želi kdo besede?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Ako ne, prestopimo na glasovanje in prosim gospode, ki pritrde predlogu finančnega odseka, naj izvolijo obsedeti.

(Obvelja. — Angenommen.)

Daljna točka je.

9. Ustno poročilo finančnega odseka o proračunu najdenškega zaklada za leto 1893. (k prilogi 22.).

9. Mündlicher Bericht des Finanzausschusses über den Voranschlag des Findelfondses pro 1893 (zur Beilage 22.).

Berichterstatter Excellenz Baron Schwegel:

Den Voranschlag desselben Fondses für das Jahr 1893 betreffend, erlaube ich mir zu bemerken, daß derselbe im wesentlichen innerhalb der Grenzen sich bewegt, welche

durch den Erfolg des Jahres 1891 vorgezeichnet sind und welche auch im großen und ganzen dem Voranschlage für das Jahr 1892 entsprechen. Es wird nämlich beantragt im Erfordernis von 3546 fl. gegenüber dem wirklichen Erfordernisse pro 1891 per 3516 fl. also nur eine Erhöhung von 30 fl. und gegenüber dem Voranschlage für das Jahr 1892 mit 3333 fl. eine Erhöhung von ungefähr 200 fl., was den tatsächlichen Anforderungen entspricht. In der Bedeckung sind die Einnahmen mit 328 fl. präliminirt worden gegenüber 308 fl. für das Jahr 1892, somit um die minimale Summe von 20 fl. höher, und es ergibt sich daher aus dem Gegenüberhalte des Erfordernisses per 3546 fl. und der Bedeckung pro 328 fl. ein Abgang von 3218 fl., der aus dem Landesfonde zu bedecken sein wird.

Ich gestatte mir, den Antrag zu stellen:

Der hohe Landtag wolle beschließen:

«Das Erfordernis des Findelfondes für das Jahr 1893 wird mit 3546 fl. und die Bedeckung mit 328 fl. eingestellt, und ist der Abgang von 3218 fl. aus dem Landesfonde zu bedecken.»

Deželni glavar:

Želi kdo besede?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Ako ne, prosim gospode, kateri pritrdé predlogu finančnega odseka, naj blagovolé obsedeti.

(Obvelja. — Angenommen.)

Predlog je sprejet.

Prestopimo k daljni točki, to je:

10. Ustno poročilo finančnega odseka o prošnji učiteljske vdove Marije Podobnik za zvišanje pokojnine.

10. Mündlicher Bericht des Finanzausschusses über die Petition der Lehrerswitwe Maria Podobnik um Pensionserhöhung.

Poročevalec Klun:

Visoki zbor! Učiteljeva udova Marija Podobnik priobčila je visokemu deželnemu zboru, da bi se jej njena dosedanja pokojnina letnih 140 gld. nekoliko povišala. Ona je udova pokojnega učitelja Jožefa Podobnika, ki je služil v prejšnjih letih, ko je veljal še stari šolski zakon, čez 24 let kot učitelj na Kranjskem in je naposled v Škofji Loki kot učitelj na tamošnji četverorazrednici umrl. Udova njegova je bila umirovljena po določitih starega šolskega zakona in je vsled tega dobila le pokojnino letnih 140 gld. Dasiravno je bilo to malo, mogla je dosedaj vendar izhajati, ker je imela hčerko, ki je kot vrtnarica služila v mestnem šolskem vrtu. Ali letos po leti jej je jedina nadepolna hčerka, ki jej je bila najkrepkejša podpora, umrla in

vsled tega je ostala udova v največjem siromaštvu. Ona nima nikacega premoženja, je telesno slabotna in s pokojnino letnih 140 gld. res ne more izhajati.

Z ozirom na to, da bi bila udova dobila večjo pokojnino, ako bi se jej bila določila po novem šolskem zakonu, in z ozirom na prej navedene razloge predlaga finančni odsek:

Visoki deželni zbor naj sklene:

«Učiteljevi udovi Mariji Podobnik povikša se dosedanja pokojnina letnih 140 gld. iz učiteljskega pokojninskega zaklada, pričenski s 1. januarijem leta 1893., na 200 gld.»

Deželni glavar:

Želi kdo besede?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Ako ne, prosim gospode, kateri pritrdé predlogu finančnega odseka, naj blagovolé obsedeti.

(Obvelja. — Angenommen.)

Predlog je sprejet.

11. Ustno poročilo finančnega odseka o prošnji društva za varstvo avstrijskega vinarstva na Dunaji za podporo.

11. Mündlicher Bericht des Finanzausschusses über die Petition des Vereines zum Schutze des österreichischen Weinbaues in Wien um Subvention.

Poročevalec dr. Vošnjak:

Visoki zbor! Društvo za varstvo avstrijskega vinarstva na Dunaji prosi tudi letos za podporo, katera se mu je v prejšnjih letih dovoljevala, in sicer v znesku 50 gld. To društvo je jako koristno. Duša mu je znani večak Goethe, izumitelj zelenega cepljenja trt. On vodi celo društvo in kakor je videti iz računskega sklepa za prejšnja leta, ima društvo veliko troškov. V preračunu za letošnje leto je izkazanih nad 2000 gld., in sicer za jako koristne namene. Društvo preskrbuje svojim članovom originalnih semen ameriških pa tudi francoskih trt ter izdaje jako poučne knjige. Tako je tudi letos izdalo knjižico o zelenem cepljenju trt s krasnimi podobami in spisano v nemškem, slovenskem in italijanskem jeziku. V slovenskem jeziku je izišlo 1000 iztisov, ki so se razdelili večinoma po Goriškem in v Istri, tako da sedaj ni več dobiti slovenskih iztisov. V namen pospeševanja zelenega cepljenja trt prireja društvo konkurenčne shode v raznih krajih, kamor prihajajo mladenči, in tisti, ki znajo najbolj cepiti, dobivajo premije po 3 do 5 gld. Pri takih prilikah dohajajo vedno mnogi vinogradniki posebno mlajši, in naučé se cepljenja, kakor na primer na Vizeljskem, kjer je prišlo k konkurenciji nad 50 mladenčev, ki so vsi izvrstno cepili.

Društvo, kakor se iz vsega tega vidi, jako koristno deluje in ker ima precejšnje število članov, tudi na Kranjskem, nasvetuje finančni odsek, naj se mu dovoli podpora 50 gld. in to tembolj, ker dobiva tudi podpore od drugih dežel, in sicer večjidel v izdatnejši meri. Tako je dala letos Nižjeavstrijska 1000 gld., Štajerska 200 gld., Tirolska 100 gld., Goriška 60 gld., Istra 50 gld. in Dalmacija 40 gld.

Nasvetujem torej v imenu finančnega odseka:

Visoki deželni zbor naj sklene:

«Društvo ‚Verein zum Schutze des österreichischen Weinbaues‘ na Dunaji se dovoli za leto 1893. podpora 50 gld. iz deželno-kulturnega zaklada».

Deželni glavar:

Želi kdo besede?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Ce ne, prosim gospode, kateri pritrdé predlogu finančnega odseka, naj izvolijo ustati.

(Obvelja. — Angenommen.)

Predlog je sprejet.

Prestopimo k 12. točki.

Prosim gospoda načelnika finančnega odseka, kdo je poročevalec o 12. točki?

Poslanec ces. svétnik Murnik:

Gospod poslanec Hribar, ki pa je danes odsoten.

Deželni glavar:

Ker gospod poročevalec ni navzoč, prestopimo k 13. točki, to je:

13. Ustno poročilo upravnega odseka gledé uvrstitve v cestnem skladovnem okraji Ljubljanska okolica se nahajajoče, iz Dravelj na Ljubelsko državno cesto držeče občinske ceste med okrajne ceste (k prilogi 12).

13. Mündlicher Bericht des Verwaltungsausschusses wegen Einreihung der im Straßenconcurrentzbezirke Laibach-Umgebung vorkommenden, von Draule zur Loibler Reichsstraße führenden Gemeindestraße in die Kategorie der Bezirksstraßen (zur Beilage 12).

Poročevalec dr. Tavčar:

Visoka zbornica! Županstvo v Gorenji Šiški je vložilo na visoki deželni zbor kranjski sledečo prošnjo (bere — liešt):

«Veslavni deželni odbor kranjski v Ljubljani!

Posestniki vasí Dravlje obrnili so se do podpisanege županstva s prošnjo, da bi se prouzročilo, da se cestna

proga post. št. davk. občine Dravlje, peljajoča od novim okrajnim cestam pripoznane ceste Gorenja Šiška-Dobrava-Zaklanc skozi vas Dravlje do državne ceste itak pripoznala in uredila okrajnim cestam. Omenjena občinska cesta ima prilično 1150 metrov dolžine, je splošno blizu 4 metre široka, v dobrem stanji in ne potrebuje nobenega mostu in tudi nobenega stranskega obzidja. Ta prošnja se je tudi dné 22. decembra 1891. v seji okrajno-cestnega odbora pretresovala, in je odbor, oziraje se na imenitnost te proge zaradi živahne rabe ne samo za težke vozove, temveč tudi za ljubljansko gospodo, katerej se je ta proga pri svojih zabavnih vozniinah, izletih, jako priljubila, enoglasno sklenil, da naj se ta prošnja najtopleje podpira.

Udano podpisano županstvo prosi torej, da naj veslavni deželni odbor, uslišavši to prošnjo, podpiraje visokemu deželnemu zboru zaradi uslišanja predloži.

Prigibljen je omenjeno cestno progo pojasnilni načrt.

Županstvo v Gor. Šiški dné 7. februarija 1892.»

V tej zadevi je predložil deželni odbor tiskano poročilo, ki se itak nahaja v rokah častitih gospodov poslancev. Iz razlogov, navedenih v tem poročilu, predlaga upravni odsek sledeče:

Visoki deželni zbor izvoli na pōdstavi § 23., točka 3. zakona z dné 28. julija 1889. l., dež. zak. št. 17, skleniti:

«1.) 1150 metrov dolga občinska cesta, katera se v Dravljah od okrajne, v zakonu ob uvrstitvi cestá z dné 2. aprila l. 1866. pod št. 82. navedene z Dobrove čez Glince na Spodnjo Šiško držeče ceste odcepi in drži proti Št. Vidu ter se tu stika z ljubeljsko državno cesto, uvrsti se med okrajne ceste.

2.) Deželnemu odboru se naroča, da zaradi izročitve te ceste v oskrbo cestnega odbora ljubljanske okolice potrebno ukrene.

Der hohe Landtag wolle auf Grund des § 23, Punkt 3 des Gesetzes vom 28. Juli 1889, L. G. Bl. Nr. 17, beschließen:

1.) Die in Draule von der unter Post 82 des Straßenkategorisirungs-Gesetzes vom 2. April 1886 vorkommenden Dobrova-Gleinitz-Unterschischfaer Bezirksstraße abzweigende, in der Richtung gegen St. Veit führende und in die Loibler Reichsstraße einmündende 1150 Meter lange Gemeindestraße wird in die Kategorie der Bezirksstraßen eingereiht.

2.) Der Landesausschuss wird beauftragt, wegen Uebergabe der Straße in die Obfarge des Straßenausschusses Laibach-Umgebung das Erforderliche zu veranlassen».

Deželni glavar:

Želi kdo besede?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Ako ne, bodemo glasovali, in prosim gospode, ki pritrdé prvemu predlogu, naj blagovolé ustati.

(Obvelja. — Angenommen.)

Prvi predlog je sprejet.

Glasovati imamo še o 2. predlogu in prosim gospode, ki pritrđe drugemu predlogu upravnega odseka, naj izvolijo obsedeti.

(Obvelja. — Angenommen.)

Tudi 2. predlog je sprejet in prestopimo k daljni točki dnevnega reda, to je:

14. Ustno poročilo upravnega odseka o prošnji okrajno-cestnega odbora Zatiškega za popravo deželne ceste od Pustega Javorja do Pluske.
14. Mündlicher Bericht des Verwaltungsausschusses über die Petition des Sitticher Bezirksstraßen-ausschusses um Correctur der Landesstraße von Pusti Javor bis Pluska.

Berichterstatter Ritter von Panger:

Der Bezirksstraßen-ausschuß von Sittich stellt an den hohen Landtag das Ansuchen, es möge die Straße von Pusti Javor bis Pluska regulirt werden. Die Straßenstrecke Pusti-Javor-Pluska ist ein Theil der Straße Littai-Pluska, also der Wagensberg-Straße, und Pusti Javor selbst ist derjenige Punkt der Wagensberg-Straße, bis zu welchem das Wagensberg-Straßenproject reicht. Von diesem Punkte bis Pluska beträgt die Länge des Straßenzuges $7\frac{1}{2}$ Kilometer, und ist die Straße, welche über hügeliges Terrain führt, allerdings, wie die meisten Straßen Unterfrains, der Regulirung bedürftig. Die Bitte des Bezirksstraßen-ausschusses von Sittich wird damit begründet, daß das Straßenumlegungs-Project von Littai nach Pusti Javor, also das Wagensberg-Straßenproject, bereits durchgeführt ist und daher auch die Regulirung des Restes ins Auge gefaßt werden möge. Diese Ansicht ist unrichtig. Das Wagensberg-Straßenproject ist bis heute noch nicht durchgeführt. Möglich, daß die Strecke bis Pusti Javor noch heuer fertiggestellt wird, die Vorarbeiten bezüglich der Strecke von St. Martin nach Ramen aber sind nicht einmal noch so weit gediehen, daß die maßgebenden Herren darüber schlüssig werden konnten, ob diese Strecke entsprechend dem ursprünglichen Projecte oder, nachdem dieses von mancher Seite als zu weitgehend bezeichnet wird, in einem geringeren Umfange regulirt werden solle. Beweis dessen der Umstand, daß auf der heutigen Tagesordnung auch eine Petition der Gemeinde St. Martin, betreffend die Regulirung der Strecke St. Martin-Ramen, vorkommt, welche Strecke zum Wagensberg-Straßenprojecte gehört, aber noch nicht regulirt ist. Nachdem somit das Wagensberg-Straßenproject noch nicht durchgeführt ist, bin ich der Ansicht, daß, bevor ein neues Project in Angriff genommen wird, das alte Project durchgeführt werde; wenn dann das alte Project — das Wagensberg-Straßenproject — durchgeführt ist, möge der hohe Landtag schlüssig werden, ob im Interesse der Gleichförmigkeit der Straße auch der Rest — Pusti-Javor-Pluska — regulirt werden soll. Überdies ist diese Straße von sehr geringer Bedeutung, wenn die Unterfrainer Bahn hergestellt sein wird. Der Landesauschuß möge die entsprechenden Studien vornehmen lassen bezüglich der Regulirung der Strecke Pusti-Javor-

Pluska, welche übrigens nicht so billig sein dürfte, als der Bezirksstraßen-ausschuß von Sittich annimmt, denn die Regulirung dürfte 10.000 bis 12000 fl. kosten, also das Land 5000 bis 6000 fl. zu tragen haben.

Ich beehre mich demnach im Namen des Verwaltungsausschusses den Antrag zu stellen:

Der hohe Landtag wolle beschließen:

«Der Landesauschuß wird beauftragt, nach Durchführung des Wagensberg-Projectes über die Correctur der Straßenstrecke Pusti-Javor-Pluska technische Erhebungen und Studien über die Zweckdienlichkeit derselben pflegen zu lassen und seinerzeit dem Landtage darüber zu berichten.»

Deželni glavar:

Želi kdo besede?

Gospod poslanec Svetec se je oglasil k besedi.

Poslanec Svetec:

Gospôda moja! Usojal bi si predlogu upravnega odseka še nekaj pristaviti, namreč, ako deželni odbor obrne svojo pozornost na ta del ceste od Pustega Javorja do Pluske in vrh tega obrne svojo pozornost tudi na del ceste od Smartna do Kamna, pritegne naj v svoja poizvedavanja tudi klanec med Litijo in Smartnem. Preložitev bi ne prouzročila posebno velikih stroškov, ves promet pa bi se bistveno olajšal. Torej bi jaz priporočal, da slavni deželni odbor obrne svojo pozornost na vso to deželno cesto od Litije do Pluske.

Deželni glavar:

Gospod predgovornik ne stavlja nobenega predloga, temveč je izrekel le neko željo. Izrekam, da se bode deželni odbor gotovo tudi oziral na to progo, ki je gotovo korekture potrebna.

Želi še kdo besede?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Gospod poročevalec?

Berichterstatter Ritter v. Panger:

Es ist gewiß im Interesse der Gleichförmigkeit der Straße, wenn die ganze Strecke corrigirt wird, und ich bin meinerseits nicht dagegen, daß die Strecke Pusti-Javor-Pluska regulirt werde, sondern bin nur der Ansicht, daß zuerst die Strecke St. Martin-Ramen und ebenso die andere Strecke fertiggestellt und dann erst eventuell die Strecke Pusti-Javor-Pluska in Angriff genommen werde.

Was die Strecke Littai-St. Martin betrifft, so ist diese im Wagensberg-Straßenprojecte nicht inbegriffen, sondern eine specielle Strecke, denn das Wagensberg-Straßenproject erstreckt sich nur von St. Martin bis Pusti Javor. Auch ist die Straße Littai-St. Martin nicht einer besondern Regulirung bedürftig, sie führt zwar über ein hügeliges Terrain, aber die Straße ist jedenfalls nicht so beschwerlich, daß ihre Beschaffenheit den Verkehr hemmen würde. Wenn aber einmal die Strecke St. Martin-Pusti-Javor, das ist

das Wagensbergproject, durchgeführt ist, so kann es Aufgabe des Landesauschusses sein, behufs Completirung der ganzen Strecke ebenso über die Strecke von Littai nach St. Martin Studien zu machen wie über die Strecke Busti-Zavor-Pluška. Nachdem aber jetzt nur von der Strecke Busti-Zavor-Pluška die Rede ist, muß ich Ihnen den Antrag des Verwaltungsausschusses nochmals zur Annahme empfehlen.

Deželni glavar:

Prestopimo na glasovanje, in prosim gospode, ki pritrdé predlogu upravnega odseka, naj izvolijo obsesti.

(Obvelja. — Angenommen.)

Predlog je sprejet.

Daljna točka je:

15. Ustno poročilo upravnega odseka o prošnji ravnateljstva meščanske šole v Krškem za ameriške ključe in podporo za rigolanje ameriškega vinograda.
15. Mündlicher Bericht des Verwaltungsausschusses über die Petition der Bürgerschulleitung in Gurkfeld um amerikanische Wurzelreben und um Subvention für das Rigolen des amerikanischen Weingartens.

Poročevalec Povše:

Visoka zbornica se gotovo še spominja, da je podelila ravnateljstvu meščanske šole v Krškem že primerno denarno podporo v zvrho, da zvrši načrt in napravi vzgledni vinograd, nasajen z ameriški trtami. Ravnateljstvo meščanske šole je večinoma zvršilo svoje delo, vender se pa obrača zopet do visokega deželnega zbora, da bi mu ta hotel podeliti še 20.000 ameriških ključev in 250 gld. denarne podpore, da se more dovršiti rigolanje. V prošnji se navaja, da ravnateljstvo od visoke vlade dosedaj ni dobilo niti podpore, niti odgovora na prošnjo. Stvar je velike važnosti, kajti nad 60% vinogradov na Dolenjskem je okuženih po trtni uši, in zatorej je opravičeno, da visoki deželni zastop obrne vso svojo pozornost na dolensko stran, katera ima v vinoreji največjo svojo zaslonbo. Zaradi tega je podjetje ravnateljstva meščanske šole v Krškem velike važnosti in ker se visoki deželni zbor sme zanašati na požrtvovalnost ravnateljstva in ravno tako na učitelja gospoda dr. Romicha, kateri se je na deželni vinarski šoli na Grmu popolnoma izvežbal v dotični vednosti in znanosti, umestno bi bilo, da visoka zbornica to prošnjo saj deloma usliši in dovoli 125 gld. v denarjih za rigolanje ameriškega vinograda in za pokritje denarnih potrebščin v drugem delu; kar se tiče podelitve ameriških ključev, pa odstopi prošnjo deželnemu odboru, ki bode najbolje vedel, koliko ameriških ključev bode mogel oddati. Ker bode ravnateljstvo meščanske

šole v Krškem iz vinograda, ki bode gotovo uzoren in vzgleden za vso dolensko stran, posebno pa za Savsko dolino, katera ne more tako lahko priti v Grm, vsako leto oddajalo dolenskim vinogradnikom čez 50.000 ameriških ključev, in sicer deloma po jako nizki ceni, deloma pa zastonj, in vrh tega vsako leto še 10.000 cepljenih in ukoreninjenih ameriških trt in 20.000 ameriških bilf za zeleno cepljenje — tudi po najnižji ceni ali pa brezplačno — razvidno je, da ima vsa dežela interes na tem vzglednem vinogradu in zato je upravni odsek uvidel, da je stvar podpore vredna. Nádejati se je, da bode tudi visoka c. kr. vlada s kakim doneskom pomogla, da se zvrši naprava lepo in uzorno, kajti ona se je že izrekla pripravljena v to, ako bi tudi dežela podelila kako podporo. Zaradi tega naj se slavni deželni odbor obrne do visoke c. kr. vlade s prošnjo, da naj tudi ona prispeva v pospeševanje tega vzglednega vinograda, in če bode ona dovolila kak znesek, bodo vsi troški, katere ima ravnateljstvo še pred saboj, pokriti. Deželni odbor naj torej izposluje pri visoki c. kr. vladi to podporo, in sicer proti temu, da se bodo trte ali rezanice oddajale le po Dolenjskem in ne, kakor se sedaj godi, da se dá vladi polovica trt in rezanic, katere ona, kakor iz državne trtnice v Kostanjevici, žalibog večidel pošilja v druge dežele. Če pomislimo, kako grozne so razmere na Dolenjskem, opravičeno je pač, če želimo, da to, kar se na Dolenjskem vzgoji, tudi ostane na Dolenjskem.

Na podlagi teh kratkih podatkov predlagam v imenu upravnega odseka:

Visoki deželni zbor naj sklene:

«Ravnateljstvu meščanske šole v Krškem se dovoli za končno dodelanje poskuševalnega vinograda še 125 gld.

Gledé prošnje za podelitev 20.000 ameriških trtnih ključev pa se rešitev prepušča deželnemu odboru, kateremu se ob enem naroča, da se obrne do visoke c. kr. vlade s prošnjo, da tudi ona podeli primerno denarno podporo za napravo tega poskuševalnega vinograda, to pa že iz ozira, da je tudi dežela za to podelila že ponovljeno denarne podpore.»

Deželni glavar:

Želi kdo besede?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Ako ne, prosim gospode, ki pritrdé predlogu upravnega odseka, naj izvolijo ustati.

(Obvelja. — Angenommen.)

Predlog je sprejet.

Prestopimo k daljni točki, to je:

16. Ustno poročilo finančnega odseka o računskem sklepu deželne vinarske, sadjarske in poljedelske šole na Grmu za leto 1891. (k prilogi 11.)

16. Mündlicher Bericht des Finanzausschusses über den Rechnungsabschluss der Landes-Wein-, Obst- und Ackerbauhschule in Stauden für das Jahr 1891 (zur Beilage 11).

Poročevalec Višnikar:

Visoka zbornica! Čast mi je poročati o računskem sklepu deželne vinarske, sadjarske in poljedelske šole na Grmu za leto 1891., priloga št. 11.

Kakor je navedeno v uvodu poročila deželnega odbora, prekoračil se je račun za leto 1891. pri šoli za 83 gld. 89 kr., pri gospodarstvu pa za 1383 gld. 72 kr., skupaj torej za 1467 gld. 61 kr. To prekoračenje izvira zgolj iz tega, da se je mesto poprave, za katero je bilo dovoljenih 584 gld., napravil nov skedenj, ki je stal 2771 gld., torej mnogo več, kakor znaša prekoračenje proračuna.

Prihodki šole obsegajo subvencijo države in iz deželno-kulturnega zaklada po 2400 gld., kakor je bilo proračunjeno. Pri naslovu II. «razni prihodki» je omeniti, kar iz priloge št. 11. ni razvidno, da je večje pokritje 2209 gld. le navidezno. Proračunena svota 200 gld. zadeva «šolnino in druge slučajne prihodke», kateri so faktično znašali samo 113 gld. 21 kr., torej za 86 gld. 79 kr. manj, kakor je bilo proračunjeno. Drugi prihodek v znesku 2295 gld. 79 kr. zadeva šolsko kuhinjo. Ker se je pa za šolsko kuhinjo izdalo 2209 gld. 43 kr., torej 86 gld. 36 kr. manj kakor se je skupilo, se kaže, da so bili razni prihodki in razni stroški blézo jednaki.

Kot izredni dohodek prejelo se je od države za učiteljski tečaj 536 gld., torej 136 gld. več, kakor se je pričakovalo, in povračilo hišnega davka 468 gld. Ako se prihodki šolske kuhinje v znesku 2295 gld. 79 kr., ki so le prehajalni, izločijo, se kaže, da so znašali vsi prihodki 7501 gld. 10 kr., to je za 601 gld. 10 kr. več, kakor so bili proračuneni (6900 gld.).

Stroški šole zadevajo plače, osobne doklade in petletnice, skupaj 3100 gld., in nagrade duhovniku in živinozdravniku 100 gld. kakor po proračunu, za ustanove 1119 gld. 60 kr. — 80 gld. 40 kr. potni stroški in dnevščina 55 gld. 11 kr. — 5 gld. 11 kr., režijski stroški 535 gld. 97 kr., 15 gld. 97 kr. več, kakor je bilo proračunjeno.

Poslednji stroški obsegajo: sobno opravo v znesku 118 gld. 11 kr., šolske knjige in časopise 135 gld. 19 kr., uradni pavšal 50 gld., kurjavo, svečavo in snaženje 232 gld. 67 kr.

Pri naslovu razni stroški vračuneni so izdatki za šolsko kuhinjo v znesku 2209 gld. 43 kr. in stroški za inserate, za knjigovezne in tiskarske potrebščine v znesku 109 gld. 97 kr., za kar je bilo proračunjeno 100 gld.

Vsi redni stroški znašajo 7230 gld. 84 kr., za 2160 gld. 08 kr. več, kakor po proračunu, ker stroški za šolsko kuhinjo v znesku 2209 gld. kakor tudi dohodki v znesku 2295 gld. niso bili sprejeti v proračun. Stroški za učiteljski tečaj in nagrade vodji in pristavu za poučevanje ljudskih učiteljev (naslov III. in IV.) v znesku 80 gld. in 456 gld. 86 kr., skupaj

536 gld. 86 kr., se morajo izločiti iz rubrike rednih stroškov ter postaviti med izredne stroške v posebnem naslovu. Za poprave poslopij se je izdalo samo 467 gld. 17 kr., ker se niso zvršile vse dovoljene poprave, katere so bile proračunene na 1200 gld.

Izredni troški znašajo torej	1004 gld. 03 kr.
redni pa	7230 » 08
skupaj	8234 gld. 11 kr.
Pravih dohodkov je bilo	4250 » 22 »
tako da se je moralo pokriti iz deželnega in deželno-kulturnega zaklada	
skupaj	3983 gld. 89 kr.

Pri gospodarstvu znaša prihodek posestev 3272 gld. 48 1/2 kr. in različni drugi prihodki 992 gld. 1 kr. — skupaj 4264 gld. 49 1/2 — za 664 gld. 49 1/2 kr. več, kakor je bilo proračunjeno. Glavni prihodki posestva so skupila za vrtno in poljske pridelke v znesku 1373 gld. 40 kr., za mleko 640 gld. 23 kr., za trtne in sadne sadike 498 gld. 25 kr., za vino in sadni mošt 508 gld. 22 1/2 kr. i. t. d. V različne dohodke všteto je skupilo za prodano živino v znesku 892 gld. 31 kr., katero se mora smatrati tudi kot dohodek posestev.

Izdatki pri posestvu zadevajo mezde v znesku 900 gld., davke in doklade 238 gld. 56 kr., za 129 gld. 44 kr. manj, kakor je po proračunu, režijske in druge razne stroške v znesku 3286 gld. 28 kr. in 213 gld. 22 kr., skupaj 3499 goldinarjev 50 kr., za 699 goldinarjev 50 kr. več kakor je bilo proračunjeno.

Za vzdrževanje poslopij in nove zgradbe izdalo se je 2874 gld. 50 kr., za nove nasade pa 376 gld. 79 kr., dočim se je bilo v te namene privolilo 1500 gld. in 350 gld. Presežek pri vzdrževanju poslopij v znesku 1374 gld. 50 kr. izvira iz tega, ker se je moral napraviti popolnoma nov skedenj, ki je stal 2771 gld., dočim se je prvotno mislilo samo na popravo skednja, v kar se je bilo privolilo samo 584 gld.

Ako se primerjajo dejanski dohodki 4264 gld. 49 1/2 kr. s troški, se kaže nedostatek v znesku 4201 » 72 » ki se je moral pokriti iz deželnega zaklada, in ako se temu prišteje še nedostatek pri šoli v znesku . . . 3983 » 89 »

se razvidi, da je stala deželo šola in gospodarstvo skupaj . . . 8185 gld. 61 kr.

Ako se pa od te svote odbije trošek za nov skedenj v znesku 2771 gld., se razvidi, da je znašala vsa druga potrebščina samo 5414 gld. Primerjaje stroške leta 1889. v znesku 9388 gld. in one leta 1890. v znesku 7405 gld., sosebnó pa proračun za leto 1893., se kaže, da se troški za šolo na Grmu zmanjšujejo, kar je naravno, ker so glavne poprave in nove naprave že dovršene.

Iz razkaza imovine je razvideti, da je isto koncem leta 1891. znašalo 12.493 gld. 13 1/2 kr. in da se je v primeri z imovino prejšnjega leta zvišalo za 1439 gld. 60 1/2 kr. V to premoženje spada živina, vredna 2354 gld., niso pa všteta posestva zavora.

Prosim torej v imenu finančnega odseka:

Visoki deželni zbor naj sklene:

«Računski sklep deželne vinarske, sadjarske in poljedelske šole na Grmu za leto 1891. z razkazom imovine se odobruje».

Deželni glavar:

Želi kdo besede?

Gospod poslanec vitez Langer se je oglasil k besedi.

Abgeordneter Ritter v. Langer:

Nachdem bezüglich der ökonomischen und Schulgebarung der Landes-Wein-, Obst- und Ackerbauschule in Stauden nicht nur ein Rechnungsabschluss, sondern auch ein Jahresbericht dem hohen Landtage vorgelegt wird, dieser Jahresbericht aber nicht zur Zeit des Rechnungsabchlusses, sondern zu einer weit späteren Zeit in Vorlage gebracht wird, was in Anbetracht dessen, daß der Jahresbericht eine Ergänzung des Rechnungsabchlusses ist, nicht als erprießlich erscheint, so würde ich es als wünschenswert ansehen, wenn der Jahresbericht der landschaftlichen Schule in Stauden immer gleichzeitig mit dem bezüglichen Rechnungsabchlusse dem hohen Landtage vorgelegt würde. Dies wird umso leichter geschehen, als der hohe Landtag gewöhnlich im Herbst tagt und bis zum Herbst die Schulleitung Zeit genug hat, den Jahresbericht des vorhergehenden Jahres so rechtzeitig vorzulegen, daß er noch in Druck gelegt und dann gleichzeitig mit dem Rechnungsabchlusse zur Kenntnis des hohen Hauses gebracht wird. Der Jahresbericht ergänzt den Rechnungsabschluss, und es ist nicht möglich, sich über die ökonomische Thätigkeit der Schule zu orientiren, wenn man nicht auch den Jahresbericht vor sich hat. Es ist sehr bedauerlich, daß dies im vorigen Jahre und auch heuer nicht geschehen ist, daher stelle ich den Antrag:

Der hohe Landtag wolle beschließen:

«Der Landesausschuß wird beauftragt, Sorge zu tragen, daß der Jahresbericht der Obst- und Weinbauschule in Stauden gleichzeitig mit dem bezüglichen Rechnungsabchlusse dem Landtage vorgelegt werde».

Deželni glavar:

Prosim gospode, ki podpirajo predlog gospoda poslanca viteza Langerja, naj blagovolé ustati.

(Se podpira. — Wird unterstützt.)

Predlog je zadostno podprt in je torej v debati.

Želi še kdo besede?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Želi gospod poročevalec govoriti?

Poročevalec Višnikar:

Nimam sicer mandata v imenu finančnega odseka govoriti o tem predlogu, pač pa za svojo osebo mislim, da je uvaževanja vreden in da ga visoka zbornica ahko sprejme.

Deželni glavar:

Glasovali bodemo najpred o predlogu finančnega odseka, potem po o predlogu gospoda poslanca viteza Langerja.

Prosim gospode, ki pritrdé predlogu finančnega odseka, naj blagovolé obsedeti.

(Obvelja. — Angenommen.)

Predlog je sprejet.

Prosim gospode, ki pritrdé predlogu, katerega je stavil gospod poslanec vitez Langer, naj blagovolé ustati.

(Obvelja. — Angenommen.)

Tudi ta predlog je sprejet.

Daljna točka je:

17. Ustno poročilo finančnega odseka o prošnji Antona Lapajne-ta, učitelja na vinarski, sadjarski in poljedelski šoli na Grmu, za vštavanje dosedanjih službenih let in petletnic pristalnem nameščenji.

17. Mündlicher Bericht des Finanzausschusses über die Petition des Anton Lapajne, Lehrer an der Wein-, Obst- und Ackerbauschule in Stauden, um Einrechnung der bisherigen Dienstjahre und der Quinquennalzulagen bei der definitiven Anstellung.

Poročevalec Višnikar:

Visoki zbor! Učitelj Anton Lapajne, ki je bil z dekretom z dné 18. maja l. 1892. imenovan začasnim 3. učiteljem na deželni vinarski, sadjarski in poljedelski šoli na Grmu in ki je nastopil svojo službo dné 13. avgusta, prišel je že sedaj s prošnjo, v kateri zahteva, da se mu: prvič njegovo dosedanje službovanje všteje v pokojnino in drugič, da se mu vže pridobljena kvin-kvenija od 15. avgusta 1892. nadalje izplačuje in pa da se mu čas od 1. marcija l. 1888. naprej k drugi petletnici računí. V smislu sklepa visokega deželnega zbora z dné 15. marca l. 1892. se je nastavil učitelj Lapajne v vinarski šoli na Grmu za sedaj samo provizorično in se more namestiti šele po povoljnem jednoletnem službovanji definitivno. Finančni odsek je bil torej mnenja, da je njegova prošnja gledé vštavanja dosedanjih službenih let, akoravno se jej v obče ne more ugovarjati, vendar le še prezgodnja, ker še ni nastavljen definitivno. Gledé petletnic pa moram omeniti, da je zadobil gospod Lapajne prvo petletnico dné 1. marca 1888. kot ljudski učitelj, da bi imel torej od 1. marca l. 1893. dobiti drugo petletnico v znesku 40 gld., kakor smo jo za 3. učitelja na Grmu določili. Pravično je, da se mu tudi izplača petletnica, katero je dosedaj užival že skoraj pet let, in ravno tako, da se mu bode izplačala druga petletnica, katero bi bil dobil kot ljudski učitelj dné 1. marca l. 1893. Ker je pa gospod Lapajne nameščen za sedaj samo provizorično in ker ni nobene

zaveze, da se mora nastaviti definitivno, mislil je finančni odsek, naj bi se mu za to leto tudi petletnica izplačala samo provizorično.

Predlagam torej v imenu finančnega odseka:

Visoki deželni zbor naj sklene:

«Deželnemu odboru se naroča, da 3. učitelju Antonu Lapajnetu izplača od 1. septembra 1892. dalje že na ljudskih šolah pridobljeno prvo petletnico v znesku 40 gld., drugo petletnico 40 gld. pa od 1. marcija 1893. dalje, in sicer provizorno, dokler se ne namesti stalno.

Prošnja gledé zahtevanja prosilca, da se mu vračunajo dosedanja službena leta v pokojnino, se pa kot prezgodna za sedaj zavrača ter odstopa deželnemu odboru z naročilom, da pri stalnem nameščenju 3. učitelja na Grmu o tem potrebno ukrene in odosno stavi primerne nasvete».

Deželni glavar:

Želi kdo besede?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Če ne, prosim gospode, kateri pritrde predlogu finančnega odseka, naj izvolijo ustati.

(Obvelja. — Angenommen.)

Predlog je sprejet.

Prestopimo k daljni točki dnevnega reda, to je:

18. Ustno poročilo finančnega odseka o proračunu zaklada deželne vinarske, sadjarske in poljedelske šole na Grmu za leto 1893. (k prilogi 24.).

18. Mündlicher Bericht des Finanzausschusses über den Voranschlag der Landes-Wein-, Obst- und Ackerbauerschule in Stauden für das Jahr 1893 (zur Beilage 24.).

Poročevalec Višnikar:

Dalje mi je poročati o proračunu deželne vinarske, sadjarske in poljedelske šole na Grmu za leto 1893., priloga 24. Iz te priloge razvidite, da znaša potrebščina šole, in sicer plača vodi 1200 gld., kakor dosedaj; pristavu 900 gld., to je za 100 gld. več, kakor prejšnja leta, in sicer vsled uravnave plač v preteklem letu. Ravno tako znaša plača 3. učitelju 100 gld. več, kakor dosedaj, namreč 700 gld. Vse plače teh treh učiteljev znašajo torej 2800 gld.

Osebné doklade in petletnice znašajo, in sicer osobna doklada vodi kakor dosedaj 200 gld.; štiri petletnice vodi 375 gld., to je za 75 gld. več, kakor dosedaj, ker dobi vodja s 1. aprilom leta 1893. četrto petletnico. Dalje je vstaviti kot nova točka 3. vsled ravno storjenega sklepa 74 gld. za petletnice 3. učitelju. Prva petletnica znaša 40 gld., druga pa, ker jo dobi šole od 1. marca 1893 naprej, le 34 gld., tako da znaša pod temi tremi naslovi redna potrebščina skupaj 649 gld.

Dalje znašajo nagrade, in sicer: nagrada duhovniku za pouk v verouku 50 gld. in živinozdravniku za pouk v živinozdravništvu 50 gld., skupaj torej 100 gld., kakor dosedaj. Troški za poučevanje ljudskih učiteljev in pripravnikov v vinarstvu in sadjarstvu, za katere je od deželnega odbora vstavljenih v proračunu med rednimi troški 550 gld., so pa izredni troški, kakor smo jih že v proračunu za leto 1892. postavili med izredne troške. Tu bi bilo umestno, da se postavi poseben IV. naslov za učiteljski tečaj, in sicer predlaga finančni odsek pri tem novem naslovu pod točko 1. mesto 550 gld. samo 500 gld. Ta trošek zadeva tudi hrano in potne troške ljudskim učiteljem. Dalje znaša nagrada vodji 50 gld. in nagrada pristavu 30 gld. Skupni troški za učiteljski tečaj znašajo torej 580 gld., in sicer so to izredni troški.

Za ustanove se predlaga 1200 gld., kakor dosedaj. Za vzdrževanje poslopij se ne proračunava ničesar, ker ni pričakovati, da bo de prihodnje leto pri šoli treba kakih popravilanj.

Za potne troške in dnevsčine nasvetuje se po predlogu vodstva samo 50 gld.

Režijski troški znašajo, in sicer: 1.) sobna oprava 100 gld., kakor prejšnje leto; 2.) učni pripomočki, časniki in knjige 120 gld.; 3.) pavšal za uradne in pisarniške potrebščine 50 gld.; 4.) za kurjavo, svečavo in snaženje šolskih prostorov 200 gld.; tukaj omenjam, da je tudi pri gospodarstvu za kurjavo v proračunu postavljenih 200 gld. Skupaj znašajo režijski troški 470 gld.

Razni troški znašajo za inserate, tiskovine, poštno in knjigovezna dela 150 gld., troški šolske kuhinje 2210 gld., za kmetijsko razstavo v Ljubljani pa je proračunjenih 400 gld.; vodstvo zahteva tukaj 800 gld., finančni odsek pa je mnenja, da se za prihodnje leto ima vstaviti le 400 gld., ker se v prihodnjem letu ne bode vseh 800 gld. izdalo.

Iz tega je razvidno, da znaša vsa potrebščina šole, in sicer redna 7629 gld., izredna pa 980 gld., skupaj torej 8609 gld.

Doneski šole, to je pokritje stroškov za šolo znašajo, in sicer: državna subvencija 2400 gld., potem državna subvencija za učiteljski tečaj — to je izredni dohodek — 400 gld. in donesek deželno-kulturnega zaklada 2400 gld., torej skupni redni donesek 4800 gld.; izredni pa 400 gld., to je skupaj 5200 gld. Razni dohodki znašajo, in sicer: šolnina 150 gld., dohodki šolske kuhinje 2300 gld.

Pri gospodarstvu znašajo troški za mezde, in sicer: 1.) opravniku 360 gld.; 2.) opravniku namestek za kurjavo 20 gld.; 3.) vrtnarju 360 gld.; 4.) istemu namestek za kurjavo 20 gld.; dalje 5.) mezda gorniku 180 gld.; skupaj 940 gld.; na novo vstavljenih je za vrtnarskega pomočnika pod točko 6.) 252 gld. Šolsko vodstvo na dolgo in široko utemeljuje potrebo vrtnarskega pomočnika, in sicer zlasti z ozirom na to, da se je tudi na Grmu po predlogu častitega gospoda poslanca viteza Langerja iz lanskega leta napravil ameriški vinograd. Temu vrtnarskemu pomočniku bi se izročila drevesnica, sejalnica, zeleno in drugo cepljenje trt.

(Poslanec Lenarčič — Abgeordneter Lenarčič: «Kaj bode pa vrtnar delal?») Finančni odsek je bil mnenja, da je potreba tega vrtnarskega pomočnika dokazana in je vsled tega zanj postavil v proračun 252 gld. z hrano vred.

Za vzdrževanje poslopij se proračunava 200 gld., in sicer kot izredna potrebščina. Dalje je pri tem naslovu finančni odsek mislil, da naj se med te stroške vstavi v proračun znesek 255 gld. za zavarovanje poslopij proti ognju, kateri znesek se je pri šoli izločil, ker je to v prvi vrsti gospodarski trošek in ker gospodarska poslopja najbolj potrebujejo zavarovanja proti ognju. Omenjam, da je ta znesek 255 gld. zavarovalnina za pet let.

Davki in doklade znašajo 230 gld.

Režijski troški znašajo, in sicer: 1.) za nove nasade 900 gld., in sicer je to izredna potrebščina. V tej svoti se nahaja znesek 500 gld., katere je visoki deželni zbor dovolil že l. 1892. za ameriški vinograd na Grmu, kateri znesek se pa letos ni izdal. Ta kredit se ima torej le podaljšati. Razun tega je potreba 200 goldinarjev za ameriški vinograd na Trški gori in za rigolanja vrtov. 2.) Za nakup plemenske živine ni postavljeno v proračunu ničesar. 3.) Za tekoče gospodarske stroške pa 3000 gld., in 4.) za hišno, kletno in gospodarsko opravilo 300 gld. Pri tem naslovu «režijski troški» je tudi proračunjenih 200 gld. za kurjavo jednako šoli, kakor sem že poprej omenil. Skupaj znašajo režijski troški 3500 gld.

Razni troški znašajo, in sicer za inserate, tiskovino, poštnino i. t. d. 50 gld.

Skupna potrebščina gospodarstva znaša, in sicer redna 5227 gld., izredna pa 1100 gld., torej skupna redna in izredna potrebščina gospodarstva 6327 gld.

Dohodki gospodarstva pa so proračuneni, in sicer dohodki posestev na 4000 gld. To gotovo ni previsoko, ako se pomisli, da spada tu sem tudi skupilo za živino in ako se pomisli, da je vseh dohodkov leta 1891. 4264 gld.

Ako rekapitulujem dohodke in stroške pri šoli in pri gospodarstvu, vidno je, da pri šoli znaša vsa potrebščina 8609 gld., pri gospodarstvu pa 6327 gld., in torej vsa potrebščina pri šoli in pri gospodarstvu 14.936 gld.

Vse pokritje pa znaša pri šoli 7650 gld. in pri gospodarstvu 4000 gld., torej skupaj 11.650 gld., tako da se kaže primanjkljeja pri šoli in pri gospodarstvu, in sicer rednega 1606 gld., izrednega pa 1680 gld., torej skupaj 3286 gld., kateri primanjkljeji se mora pokriti iz deželnega zaklada. Ako se torej svoti prišteje še donesek iz deželno-kulturnega zaklada, namreč 2400 gld., vidno je, da bode po proračunu vsa šola stala deželo le 5686 gld. Iz tega je razvidno, da je ta proračun ugodnejši od proračunov prejšnjih let, kajti leta 1889. je bil proračun primanjkljeji na 9388 gld., leta 1890. na 7405 gld., leta 1891. na 8185 gld., ker se je popolnoma nov skedenj napravil, za letos pa je bil proračun na 6108 gld. Proračun za leto 1893. je torej tudi ugodnejši mimo proračuna za letos. Zaradi tega imam čast v imenu finančnega odseka predlagati sledeče:

Visoki deželni zbor naj sklene:

«Proračun deželne vinarske, sadjarske in poljedelske šole na Grmu za leto 1893. se odobruje, in sicer:	
za šolo: s potrebščino v znesku	8609 gld.
z zaklado	7650 »
torej s primanjkljejem	959 gld.
za gospodarstvo: s potrebščino	6327 gld.
s pokritjem	4000 »
s primanjkljejem	2327 gld.
torej s skupnim primanjkljejem	3286 gld.»

Deželni glavar:

Želi kdo besede?

Gospod poslanec Šuklje se je oglasil k besedi.

Poslanec Šuklje:

Častita gospoda! Meni se vidi, da je naša šola na Grmu dobro preskrbljena z učnimi pripomočki, nasadi dobro prosperajo in gojenci imajo priliko, da se izurijo v vseh strokah kmetijstva. Le jedna stvar bi bila uravnave potrebna. Šolski travniki obsegajo okolu 11 oralov, in kakor oni vedo, ki so si ogledali posestvo na Grmu, leži ta kompleks ob takozvani Težki Vodi (Schwerenbach). Trava je dobra, ali, žalibog, o suši ne zadostuje. Zaradi tega je vodstvo sprožilo misel, ki se mi jako dopada, da bi se namreč napeljala na šolske travnike voda iz potoka za namakanje. Šolsko vodstvo se je potegnilo za uresničenje te misli, in deželni odbor je ugodil tej stvari s tem, da je poslal nekega izvedenca, ki pa je napravil takó grozovit proračun, da bi bila naprava po tistem načrtu neopravičena iz gospodarskega ozira. Kdor pozna terrain in konfiguracijo tistega zemljišča, bode moral reči, da so troški, ki so se proračunili na 6000 ali 7000 gld., močno pretirani. Če bi se takó postopalo drugod, če bi tako delali načrte kulturni inženirji po vsem svetu, potem bi bržkone «melioracija» ostala prazen pojem. Meni se dozdeva, da bi kazalo, poslati kakega družega izvedenca, oziroma dati po drugem tehniku dogotoviti načrt in proračun teh stroškov.

Šola bi imela dvojno korist, ako se posreči melioracija; doseže se namreč z jedne strani, da se bode pridelalo na šolskih travnikih krme v obilici in da ne bode treba predelati je po njivah, potem pa bodo učenci imeli tudi *objectum demonstrationis* in se bodo lahko praktično poučevali o tem, kako treba postopati glede namakanja in zboljšanja travnikov. Resolucija torej, katero jaz nasvetujem, glasi se tako-le:

Visoki deželni zbor naj sklene:

«Deželnemu odboru se naroča, da po kulturnem tehniku dá napraviti projekt in proračun stroškov za napravo za namakanje šolskih travnikov na Grmu.»

To je jedna stvar, druga pa se tiče velike škode, katero so letos napravili takozvani «črvi». Po celi Kranjski, zlasti pa na Dolenjskem, je nastala vsled

tega taka kalamiteta, da res treba misliti na druga sredstva, s katerimi bi se preprečila huda ta nezgoda. Zlasti tudi škoda na šolskih nasadih na Grmu je izredno velika, in jaz se v tem oziru sklicujem na tovariša iz veleposestva, ekselenco gospoda barona Schwegelna, ki si je letos tudi ogledal stvar. Kjer je bilo zasajenih mladih sadik na stotisoče, vidite sedaj, da je vse prazno, vse uničeno in vender so se po šoli pridno nabirali hrošči ter se je vse storilo v pokončanje škodljivcev, pa vender ni bilo mogoče škodo zabraniti. Seveda, če sosedji ostanejo indolentni, potem marljivemu posestniku tudi nič ne pomaga ves njegov trud. V tem oziru pa ne bodem stavil nobenega preciznega predloga. Reč se ne mudi, meni se vidi, da imamo kebrovo leto šele v dveh letih, če se ne motim, leta 1894. Stvar torej ni nujna, in deželni odbor in deželni odbor in kulturni referent njegov imeli bodo časa dovolj razmotrivati, ali moremo izhajati zanaprej s sedanjim zakonom o pokončevanju škodljivih mrčesov ter treba morebiti le bolj točne in energične izvršitve ali pa smo primorani, segati po novih zakonskih določilih, katera s strogo kaznijo zadevajo posestnika, ki ne pobira hroščev na svojem zemljišči. Skoraj sodim — in misel se mi vidi umestna, da se sproži mimo-gredé — da bi morebiti kazalo zahtevati od vsakega posestnika po goldinarji gruntnega davka, nek kvantum kebrov, ter kaznovati vsakterega, kateri svoje količine ne odraja.

Kakor rečem, preciznega predloga ne stavim, sprožiti pa sem hotel to stvar in obračati pozornost deželnega odbora na to zadevo, kajti, ako bode tako šlo naprej, pridemo do tega, da se bode posestnik moral umakniti požrešnim hroščem in ogercem.

Deželni glavar:

Želi še kdo besede?

Gospod poslanec dr. Vošnjak ima besedo.

Poslanec dr. Vošnjak:

Visoki zbor! Deželni odbor se je z obema vprašanjema, zlasti pa kar se tiče namakanja šolskih travnikov na Grmu, bavil že pred par leti. Šolsko vodstvo je poročalo, naj se dotični načrti izdelajo, ampak vodstvo tačas ni zahtevalo le naprave za namakanje, ampak tudi, da se naredi vodovod v šolo na višjem mestu, nego kjer je sedaj, ker je res sitno in nesnažno, vodo jemati tam, kjer se sedaj jemlje, pri nekem mlinu namreč. In zaradi tega, ker je moral tisti kulturni inženir ali izvedenec napraviti načrt tudi za vodovod, proračunili so se troški na blizu 8000 gld. Deželni odbor si takrat ni upal stopiti pred deželni zbor s tem zneskom, ker je v proračunu za šolo itak vsako leto bilo vstavljenih za poprave in nove zgradbe 3000 do 4000 gld. Zaradi tega je pooblastil vodstvo, da naj dobi drugega kulturnega inženirja, ki naj bi prišel na šolo in izdelal nov načrt. Vodstvo je stopilo v dogovor s štajerskim kulturnim inženirjem Possek-om, ki je na Štajerskem napravil že mnogo načrtov za take stvari. Ta kulturni inženir je obljubil vodstvu, da bode prišel,

pozneje pa je naznanil, da je obolel in da še ne pride tako hitro, in zaradi tega je deželni odbor zopet šolskemu vodstvu naročil, naj skuša dobiti drugega izvedenca, in upati je, da potemtakem stvar drugo leto pride pred deželni zbor. Troški bodo znašali več tisoč goldinarjev, ker se bode voda morala zaježiti in potem napeljati po klancih na dotična zemljišča, da se razlije na razne kraje.

Kar se tiče drugega vprašanja, namreč hroščev, se je deželni odbor tudi ž njimi pečal, in sicer ravno vsled poročila šolskega vodstva, v katerem je bilo naznanjeno, kako velikansko škodo so prouzročili črvi v drevesnici na Grmu. Vodstvo je nasvetovalo tisto, kar je omenil gospod predgovornik, namreč, da bi se izdelal deželni zakon, po katerem bi moral vsak posestnik naloviti nek kvantum hroščev, sicer bi se kaznoval. Deželni odbor je ta nasvet izročil c. kr. kmetijski družbi, odkodar pričakujemo odgovora in potem se bode videlo, ali je treba novega zakona ali pa naj po drugi poti sklepamo, kaj se ima storiti. Resolucija gospoda predgovornika se mi torej zdi nepotrebna, ker je stvar itak že v teku in bi bilo to toliko, kakor: «Offene Thüren einrennen,» kakor pravi Nemeec.

Deželni glavar:

V prvi vrsti prosim gospode, kateri podpirajo resolucijo, ki jo je stavil gospod poslanec Šuklje, naj blagovolé ustati.

(Se podpira. — Wird unterstützt.)

Resolucija je zadostno podprta in torej v razpravi.

Nadalje se je oglasil k besedi še gospod poslanec Kavčič.

Poslanec Kavčič:

Gospoda moja! Jaz bodem prav kratek. Priznavam, da je namakanje travnikov koristno, ali dokler se ne preskrbijo z vodo vsi tisti kraji na Notranjskem in na Dolenjskem, ki pitne vode tako silno potrebujejo, ne morem glasovati za predlog, da se zopet izdá toliko denarja za šolo na Grmu, koja je itak že obilo stala. Jaz mislim, da je najprej treba, ozirati se na ljudi na Krasu in potem šele na travnike na Grmu. Kadar bode inženir dogotovil načrte za preskrbljenje z vodo za one kraje, ki že toliko časa prosijo zanje in ki bodo tako še morali dolgo čakati, kajti dosedaj se ni še nič zgodilo, potem pa pridite zopet s šolo na Grmu, kjer je inženir že toliko časa potratil. Ker so Notranjem in Dolenjem vodnjaki in napajališča še veliko bolj potrebni, nego šolskim travnikom na Grmu naprava za namakanje, zatorej ne morem glasovati za resolucijo gospoda poslanca Šuklje-ja, kajti želeti je, da se bolj potrebno najpred napravi ali izgotovi.

Deželni glavar:

Želi še kdo besede?

Gospod poslanec ekselencen baron Schwegel se je oglasil k besedi.

Abgeordneter Excellenz Baron Schwegel:

Anknüpfend an den Resolutionsantrag des Herrn Abgeordneten Šuklje möchte ich mir zunächst über dessen Vorschlag, betreffend die Vorkehrungen behufs Vertilgung schädlicher Insecten, ein paar kurze Bemerkungen erlauben. In dieser letzteren Beziehung glaube ich hervorheben zu müssen, daß meiner Ansicht nach die gegenwärtig in Kraft bestehenden Gesetze, wenn sie nur richtig gehandhabt werden, vollkommen ausreichen dürften, bin aber andererseits damit einverstanden, daß sich der Landesauschuß mit dieser Frage auch weiterhin ernstlich beschäftige. Die Schäden, welche die Engerlinge in allen Theilen des Landes, speciell aber in der Ackerbauschule in Stauden verursachen, sind ganz außerordentlich, so daß hier geradezu der Unterrichtszweck gefährdet wird, wenn die Baumschule von den Engerlingen vernichtet würde. Ob aber das Mittel, welches der Herr Abgeordnete Šuklje angedeutet hat, daß nämlich jeder Grundbesitzer nach Maßgabe des Steuerguldens ein bestimmtes Quantum schädlicher Insecten abzuliefern verpflichtet werden sollte, das richtige ist, will ich nicht entscheiden, möchte ihm aber anheimstellen, zu bedenken, daß nicht in allen Theilen des Landes die schädlichen Insecten in dem gleichen Maße verbreitet sind. Wenn wir nun ein Gesetz beschließen würden, welches für das ganze Land wirksam wäre, so könnte es sehr leicht geschehen, daß Besitzer gestraft würden, auf deren Grund keine Engerlinge zu finden sind. Es müßte also, damit das Gesetz die beabsichtigte Wirkung nicht verfehlen würde, ein bestimmter Zusammenhang zwischen dem Vorhandensein schädlicher Insecten und der Leistung, zu welcher der Grundbesitzer verpflichtet werden soll, bestehen. Ich glaube daher, daß wir uns die Sache sehr überlegen müssen, bevor Maßregeln eingeführt werden, wodurch Grundbesitzer zu Leistungen verpflichtet würden, die sie nicht erfüllen könnten. Nichtsdestoweniger aber glaube ich, daß die Sache unsere vollste Aufmerksamkeit verdient.

Was nun die Resolution des Herrn Abgeordneten Šuklje selbst betrifft, so stimme ich diesbezüglich mit dem Herrn Antragsteller überein. Ich war selbst in der Lage, mich durch persönliche Anschauung zu überzeugen, daß das Bedürfnis nach Anlagen zur Bewässerung der Schutwiesen vorhanden ist, glaube aber, daß die allernothwendigsten Vorkehrungen die Landesmittel in einem nur geringen Maßstabe in Anspruch nehmen würden, während der Nutzen ein ganz außerordentlicher wäre, und zwar in doppelter Hinsicht. In der einen Richtung bestünde der Nutzen darin, daß die Schüler die Kenntniss von Bewässerungsanstalten, die überall im Lande nothwendig sind, erhalten würden; bisher war diese Kenntniss nur mangelhaft verbreitet. Soll aber die Schule ihrem Zwecke entsprechen, so ist auch dieser Unterricht sehr wünschenswert. Der zweite Vortheil aber läge darin, daß die niederer gelegenen Grundstücke nächst dem Schwerenbache wesentlich gewinnen würden, wenn es möglich wäre, die Bewässerung derselben mit geringen Kosten durchzuführen. Da es sich nun darum handelt, die Sache praktisch durchzuführen und nach den Ausführungen des Herrn Vorredners, der die Verhältnisse genau kennt, die Auslagen nicht übertrieben hoch wären, da es sich nur um ein paar Hundert Gulden handelt, so glaube ich, daß man die Sache nicht verzögern, sondern derselben die vollste Aufmerksamkeit schenken sollte. In diesem Sinne schließe ich

mich der Resolution des Herrn Abgeordneten Šuklje vollständig an.

Deželni glavar:

Želi še kdo besede?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Ako ne, želi gospod poročevalec še govoriti?

Poročevalec Višnikar:

Ne!

Deželni glavar:

Torej prestopimo na glasovanje in prosim glasovati v prvi vrsti o odsekovem predlogu.

Prosim gospode, ki pritrde predlogu finančnega odseka, naj blagovolé ustati.

(Obvelja. — Angenommen.)

Predlog je sprejet.

Sedaj prosim še gospode, kateri pritrde resoluciji, ki jo je stavil gospod poslanec Šuklje, naj blagovolé ustati.

(Obvelja. — Angenommen.)

Tudi resolucija je sprejeta.

Predno prestopimo k daljni točki dnevnega reda, mi je čast predstaviti zastopnika visoke c. kr. deželne vlade, gospoda vladnega svetovaleca Josipa Merka.

Daljna točka dnevnega reda je:

19. Priloga 29. Poročilo finančnega odseka o proračunu normalno-šolskega zaklada za leto 1893. (k prilogi 25.).

19. Beilage 29. Bericht des Finanzauschusses über den Vorschlag des Normalschulfonds für das Jahr 1893 (zur Beilage 25.).

Poročevalec Klun:

Visoki zbor! Poročilo finančnega odseka o proračunu normalno-šolskega zaklada za leto 1893. se je včeraj natisneno izročilo častitim gospodom poslancem ter je vsakdo izmed njih imel priliko prepričati se, kaj finančni odsek v tem ali onem oziru nasvetuje. Dostavljati temu poročilu nimam dósti, jedino prosim popraviti nektere tiskovne pomote, ki so se vrinile v prilogo 29.

Na prvi strani te priloge v drugem odstavku, v peti vrsti od spodaj, se ima namreč za besedo »praktikujeta« izbrisati pika (.) in ustaviti besedica »in«, tako da se glasi ta stavek: »Finančni odsek je sodil, da naj deželni šolski svet in deželni odbor odslej tako praktikujeta in da bode potem«

Dalje prosim na drugi strani v prvi vrsti tretjega odstavka, peto besedo »potrebščine« premeniti v »pokritja«, tako da se ta stavek glasi: »Finančni odsek je gledé pokritja pretresal še neko reč . . .«

Končno je popraviti na 3. strani pod rubriko VI. številko v zadnji koloni, kjer je brati «700», namesto «709».

Razun tega imam samo v pojasnilo omenjati, da je deželni odbor pri aktivnih užitkih učiteljev odštel prihrankov samo za 50 začasnih učiteljev po 90 gld., torej 90krat 50 je 4500 gld., finančni odsek je pa v ta namen zaračunal 60 začasnih učiteljev in je torej prihranka 90krat 60 je 5400 gld.; vsled tega se potrebsčina pri plačah zmanjša za toliko. Finančni odsek je to storil zaradi tega, ker je vseh začasnih učiteljev 60, razun tega pa še 11 pomožnih učiteljev večinoma duhovnov, ki poučujejo na takih šolah, na katerih so cele plače dotičnih služeb vstavljene in ki so vedno pripravljene, ako se kak učitelj nastavi definitivno. Pri teh najstih službah pa se ne prihrani samo po 90 gld., ampak celo po 200 gld. ali 250 gld. in zaradi tega je sodil finančni odsek, da bode, ako se odštejejo prihranki za vseh 60 začasnih učiteljev, vendar le zadostovala svota za nadomeščanja definitivnih učiteljev, ki bi se morebiti vršila tekom leta.

To so na kratko stvari, katere sem hotel omenjati, ako pa kdo želi še kakega pojasnila, dal mu ga bodem po svoji moči pri dotični točki; ker za sedaj nimam torej ničesar več omenjati, prosim, da visoka zbornica blagovoli prestopiti v nadrobno razpravo.

Predlogi finančnega odseka se glasé:

Slavni deželni zbor naj sklene:

«1.) Proračun normalno-šolskega zaklada za leto 1893. s potrebsčino 331.659 gld.
z zakladdo 22.254 »

in s primanjkljejem 309.405 gld.
ali okroglo 309.400 gld. se potrjuje.

2.) V pokritje tega primanjkljeja se bode leta 1893. pobirala 10% priklada na celo predpisano svoto vseh direktnih davkov, torej zlasti od rednega davka z vsemi državnimi prikladami vred pri zemljiškem davku, pri hišni najemarini in hišno-razrednem davku, pri pridobninskem in dohodninskem davku po vsej deželi.

Nedostatek v znesku 152.700 gld., kateri se potem še pokaže, naj se pokrije iz deželnega zaklada.

3.) Deželnemu odboru se naroča, da sklepu pod točko 2. pridobi Najvišje potrjenje.

4.) V rubriki III. «Potrebsčina» se dovoljuje e. kr. deželnemu šolskemu svetu revirement poodgovoru z deželnim odborom.

5.) Potrebsčine normalno-šolskega zaklada za leto 1892., katere bi vtegnile vsled veljavnih naredeb deželnega šolskega sveta dogovorno z deželnim odborom nastati, pa bi presegale proračun, so pokriti iz blagajničnih preostankov leta 1892.

1.) Der Voranschlag des Normalschulfondes für das Jahr 1893 mit dem Erfordernisse von . . . 331.659 fl.
der Bedeckung von 22.254 »
und mit einem Abgange von 309.405 fl.
oder rund 309.400 fl. wird genehmigt.

2.) Zur Deckung dieses Abganges wird für das Jahr 1893 eine 10% Umlage auf die volle Voranschreibung aller directen Steuern, somit insbesondere der Grund-, Hauszins- und Hausclassensteuer, der Erwerb- und Einkommensteuer vom Ordinarium sammt allen Staatszuschlägen im ganzen Lande eingehoben.

Der weiterhin sich ergebende Abgang von 152.700 fl. ist aus dem Landesfonde zu decken.

3.) Der Landesauschuß wird beauftragt, dem Beschlusse ad 2 die Allerhöchste Sanction zu erwirken.

4.) In der Rubrik III des Erfordernisses wird dem k. k. Landeseschulrathe im Einvernehmen mit dem Landesauschusse des Revirement bewilligt.

5.) Jene Mehrauslagen, welche dem Normalschulfonde für das Jahr 1892 infolge rechtskräftiger Anordnungen des Landeseschulrathes im Einvernehmen mit dem Landesauschusse etwa erwachsen würden, sollen aus dem Cassarreste pro 1892 gedeckt werden.»

Deželni glavar:

Otvaram splošno debato.

K besedi se je oglasil gospod poslanec Svetec.

Poslanec Svetec:

Visoki zbor! Izprosil sem si besedo, da izpogovorim nekoliko besed o našem ljudskem šolstvu, katero žalibog še sedaj ni tako uravnano, kakor zahteva to zakon in zdrava pedagogika. Vender ne bodem postajal obširen, ampak hočem se omejiti samo na razmere nemške ljudske šole v Ljubljani.

Izvedel sem na čisto zanesljiv način, da je v tej šoli več kot dve tretjini slovenskih otrok, ki vsaj v prvem času nemškega učnega jezika čisto nič ne razumejo. (Poslanec dr. Vošnjak — Abgeordneter Dr. Vošnjak: «Čujte!»). Ako vprašam, kako se to naredi, da se vlovi toliko slovenskih otrok v to po imenu nemško šolo, je odgovor ta, da se pridno agituje zlasti po okolici ljubljanski. V mestne šole slovenske sprejemati otroke iz okolice ni dovoljeno. Tako sem slišal, da je več otrok iz Viča, ki so želeli priti v mestno šolo na Grabnu, bilo naravnost odvrnenih. Za nemško mestno ljudsko šolo je pa to vse drugače, v to se sprejemajo otroci iz vse ljubljanske okolice, z Viča, iz Šiške, iz Udmata, iz Most i. t. d. Tako se nalovi otrok, da se potem ta šola od leta do leta razširja, ali otroci, kakor sem rekel, so večinoma slovenski otroci. Učnega jezika nemškega ne razumejo in tako so kateheti prisiljeni, ako hočejo količkaj uspeha doseči, te otroke v krščanskem nauku poučevati v njih maternem jeziku. Kako drugi učitelji ravnjajo, tega ne vem, ampak mislim, ako hočejo kaj uspehov imeti, morajo se ravnati po tem, kar storé kateheti.

Ni mi treba povdarjati, častita gospoda, da je tako šolsko razmerje popolnoma v nasprotju z zdravo pedagogiko, zakaj jaz mislim, od Komenskega noter do pravih pedagogov današnjih nihče ni trdil, da bi bila šola dobro urejena, ako učenci ne razumejo učnega jezika. Da se nahajajo psevdopedagogi, ki bi kaj tacega trdili, to se more dogoditi le tam, kjer se otroci raznarodujejo, kjer se skušajo otroci kake narodnosti potujčiti.

Moja gospoda, da pri takem šolstvu ne moremo priti do pravih uspehov, je popolnoma naravsko in da se tudi na tej šoli ne doseže pravih uspehov, to mi dokazuje statistični pregled koncem letošnjega šolskega leta. Hočem z dovoljenjem prečastitega gospoda deželnega glavarja prebrati samo uspehe gledé dečkov, ki so dostali skušnjo, in otrok, ki jo niso dostali.

Tako v prvem letu od 46 šolo obiskujočih dečkov je bilo koncem leta sposobnih za višji razred le 29, 16 je bilo nesposobnih, torej več ko tretinja; — v drugem letu je bilo od 37 dečkov sposobnih za višji razred le 18, in nesposobnih 18, torej polovica vseh učencev; — v tretjem letu je bilo od 38 dečkov sposobnih za višji razred 21 in nesposobnih 16, torej skorej polovica; — v četrtem letu je bilo od 43 šolo obiskujočih dečkov sposobnih 27, nesposobnih pa 15, zopet skorej polovica; — in v petem letu od 29 dečkov je bilo sposobnih 19, nesposobnih pa 10, torej zopet več ko tretinja.

Moja gospoda, tako slabih uspehov ne izkaže mislim ne jedna naših šol na Kranjskem. Vprašanje je pa še to, ako se tukaj ne gleda tudi sposobno izrečenim skozi prste.

Povdarjalo se mi bode, da stariši teh otrok zahtevajo, da se sprejemajo v to šolo, akoravno niso možni učnega jezika. Moja gospoda, nikakor ni ta ugovor opravičen. Stariši nimajo pravice, otrokom kratiti tistega šolskega pouka, katerega postava namenuje za otroke. Stariši tudi niso upravičeni, zadržavati pri takem pouku tiste otroke, ki znajo nemški in ki škodo trpé zaradi tega, ker niso vsi otroci zmožni učnega jezika, kajti temu mora vsakdo pritrditi, ako dve tretjini otrok nista zmožni učnega jezika in samo jedna tretjina zna učni jezik, da te dve tretjini zadržujeta ono tretjino, ki bi se sicer z dobrim uspehom poučevati mogla. Take pravice, moja gospoda, stariši nimajo.

Opozarjam na analogijo pri gimnaziji. Tudi v gimnaziji vstopajo otroci v nemški in v slovenski gimnazij ali v slovenski in nemški oddelek; ali predno se sprejmejo, morajo dostati sprejemno skušnjo in le, če so zmožni dotičnega učnega jezika, potem se sprejmejo.

Moja gospoda, to je postavno in naravsko. Omeniti moram pohvalno še šolo nemškega šulvereina, ki je uravnana popolnoma po zdravih pedagogičskih načelih. V nemško šulvereinsko šolo ne sprejemajo nobenega otroka, ki ni zmožen učnega jezika in to je tudi uzrok, da, kakor je slišati, otroci dobro napredujejo.

Ta izgovor, moja gospoda, da stariši tako zahtevajo, je popolnoma ničeven in čuditi se mora človek le, da se taki stariši — če so res — poslušajo. Zakaj se, moja gospoda, ne poslušajo taki stariši na gimnaziji? Tako se je primerilo nekemu dečku iz mojega kraja, ki je prav bistroumen in v slovenskih predmetih dobro podkovan, ali ker ni znal zadosti nemščine, ni bil sprejet. Stariši tudi lahko pravijo: «Mi zahtevamo, da sprejmete dečka», ali te priložnosti niso imeli, ampak deček je šel nazaj, ker se mu je reklo: «Počakaj še jedno leto, da si pridobiš toliko znanja v nemščini, potem pridi nazaj». Moja gospoda, zakaj se tukaj sili otrok, da zna učni jezik, tam pri nemški mestni ljudski šoli pa, da

ga le pripeljejo stariši, in če besedice ne razumejo učnega jezika, sprejmejo ga z veseljem. Moja gospoda, to je gotovo nepravilnost in usojam si opozarjati vse faktorje, ki imajo tukaj govoriti, deželni šolski svet, mestni šolski svet in šolskega nadzornika, da se ta nepravilnost čim prej tem bolje odpravi.

Kaj pa izvajamo iz tega? Da ta nemška šola ni nemška, ampak da je slovenska šola, zakaj slovenski otroci jo obiskujejo in jaz mislim, prava posledica bi bila, da bi ljubljanska občina imela dolžnost, razširiti prostore za slovenske šole, ne pa da se razširja nemška šola. To je po teh rezultatih, po teh razmerah čisto nepotrebno. Skrbi naj se, da se slovenski otroci lahko sprejemajo v slovenske šole, potem po mojih mislih ne bodo tiščali v nemško šolo taki otroci, ki za nemško šolo niso sposobni. (Živahno odobravanja v središči in na levi. — Lebhafter Beifall im Centrum und links.)

Deželni glavar:

Gospod deželni predsednik se je oglasil k besedi.

C. kr. deželni predsednik baron Winkler:

Visoki zbor! Kako se je letos pri sprejemanji v nemško mestno ljudsko šolo postopalo, ni mi znano, ker se je ta sprejem vršil ravno pred nekolikimi dnevi in nisem imel priložnosti, natanko pozvedovati o tej stvari. V prejšnjih letih sem govoril o tej zadevi z nadučiteljico nemške mestne ljudske šole, ki mi je rekla, da je mnogo deklic, katerih stariši so se oglasili za to šolo, bilo zavrnenih. Pristavila je nadučiteljica, da so stariši, zlasti matere, prav silno zahtevale, da bi bile deklice sprejete v nemško šolo. Matere so toplo želele, naj sprejme nadučiteljica njih hčerke. Tako je bilo v prejšnjih letih, sedaj mi razmere niso natanko znane; ali da bi se bile vršile kake agitacije, temu moram odločno oporekati. Nadučiteljica je meni zagotavljala, da se od nje strani nikdar ni vplivalo na to, da bi se otroci oglašali za nemške šole, nasprotno se je marveč marsikateri otrok odvrnil. Meni ni znano, ali nekateri otroci, ki so bili zlasti na dekliški šoli, res popolnoma ne razumejo nemškega jezika. Meni se zdi, da ga vsi, če ne popolnoma, vsaj nekoliko razumejo. Od začetka seveda je stvar težavna, ali v kratkem se premagajo te težave, tako da že v drugi polovici prvega leta deklice sledijo lahko uku in tudi že napredujejo. Jaz sem bil, mislim, dvakrat ali trikrat v tej šoli in tudi v šoli za dečke in sem videl, da so otroci dobro poučeni, tudi okrajni šolski nadzornik mi je rekel, da je z uspehi v obeh šolah jako zadovoljen, (poslanec dr. Schaffer — Abgeordneter Dr. Schaffer: «Hört!»), gledé dekliške šole je rekel celo, da skorej na vsem Kranjskem nimamo boljše šole (poslanec dr. Schaffer — Abgeordneter Dr. Schaffer: «Hört!» Živahni ugovori v središči in na levi — Lebhafter Widerspruch im Centrum und links; predsednik pozvoni — der Vorsitzende läutet), ker je učiteljica tako sposobna in izvrstna, da jih je le malo takih na Kranjskem. O katerikoli agitaciji mi ni nikakor znano. Da imajo pa stariši pravico, kakor smejo vzgojevati svoje otroke v

katerikoli veri, izbrati si jezik, v katerem naj se poučujejo njih otroci v drugih strokah, to mislim, je že dognano, vsaj postave, ki bi to zavirala, nimamo. Postava pušča na voljo starišem, kako jim je skrbeti za odgojo svojih otrok, in ako oče razsodi, da bode za prihodnje življenje svojega otroka koristno, da se ne nauči samo maternega, ampak tudi nemškega jezika, ne dá se zoper to nič kaj ugovarjati. Da se na gimnaziji ne sprejemajo otroci, ki niso dokazali znanja nemškega jezika, verjamem, toda tu gre za sprejem v ljudsko šolo, v prvi razred ljudske šole, kjer se otroci uče čitati, moliti, računati i. t. d., in ker imajo otroci slovenski dobro glavo, dosežejo se ž njimi že v prvem ali drugem letu dobri uspehi, tako da je njih napredek zadovoljiv.

Naj sklenem s tem, da mi ni znano, da bi bil kdo prisiljen, pošiljati svoje otroke v to ali ono šolo, in da mi tudi ni znano, da bi kdo agitoval jedni ali drugi nemški šoli na korist. Mislim vrh tega, da so lepi uspehi na obeh teh šolah dokazani, in kar se tiče starišev, ne more se jim kratiti pravice, da oni sami določijo, v kakem jeziku naj se poučujejo njih otroci, da bodo najboljše napredovali v življenju.

Deželni glavar:

K besedi se je oglašil gospod poslanec dr. Schaffer.

Abgeordneter Dr. Schaffer:

Bevor ich mir erlaube, auf die Ausführungen des ersten Herrn Redners einiges zu erwidern, constative ich vor allem mit Befriedigung, daß die vorhandenen deutschen Volksschulen, die Schule des deutschen Schulvereines sowohl als die beiden städtischen Volksschulen, sich eines steigenden Besuches erfreuen, günstige Erfolge aufweisen und daß auch heuer der Andrang zu diesen Schulen ein außerordentlich großer war; das alles constative ich deshalb, weil ich glaube, daß gerade dieser große Erfolg es ist, der neben anderen Gründen dem geehrten Herrn Redner den Anlaß gegeben hat, diese Schulen zum Gegenstande einer nach allen Richtungen hin ungerechtfertigten Kritik zu machen. Wenn diese Schulen, wie Ihnen von seiner Seite vor Jahren prophezeit worden ist, einen schlechten Erfolg gehabt und in der Bevölkerung nicht Wurzel gefaßt hätten, dann wären sie kaum ein Gegenstand von Anklagen geworden, man hätte sich vielmehr in diesem Falle mit dem schlechtesten Erfolge rasch abgefunden; nachdem aber, wie erwähnt, der Erfolg gegen die Vermuthungen der Herren ein außerordentlich günstiger ist, scheint ihnen die Sache nicht ganz geheuer zu sein.

Was der Herr Abgeordnete Svetec von Agitationen gesprochen hat, ist vollständig aus der Luft gegriffen und gehört in das Gebiet der Fabel, denn von Agitationen ist durchaus keine Rede und braucht auch keine Rede zu sein, weil der Andrang zu den deutschen Volksschulen, besonders an der Mädchenschule, ein so großer ist, daß 50 bis 60 Kinder aus Gründen, auf die ich später zu sprechen komme, abgewiesen werden mußten. Bei einem solchen Andrang bedarf es keiner Agitation, höchstens müßte sich diese in der entgegengesetzten Richtung bewegen, weil der Lehrkörper

nicht im Stande ist, allen Wünschen der Eltern zu entsprechen. Daß aber die Eltern berufen sind, die Auswahl zu treffen, in welche Schule sie ihre Kinder schicken wollen, hat bereits der geehrte Herr Landespräsident ausführlich dargethan und es ist auch, abgesehen von den gesetzlichen Verordnungen, ein natürliches Recht der Eltern, das man ihnen nicht nehmen kann, zu bestimmen, in welcher Schule und in welcher Sprache sie ihre Kinder unterrichten lassen wollen.

Es ist weiter davon gesprochen worden, daß diese Schulen außerordentlich viele Kinder aus der Umgebung der Stadt besuchen. Soweit mir die Verhältnisse bekannt sind, und wenn man sich die bezüglichlichen Zahlen vor Augen hält, befinden sich darin nicht mehr fremde Kinder als in den slovenischen Volksschulen, jedenfalls ist deren Anzahl nicht so groß, als behauptet worden ist, namentlich aber ist keine Rede davon, daß dieselbe zwei Drittel der Gesamtzahl ausmacht. Diese Erscheinung findet überhaupt ihre natürliche Erklärung in den Wohnungsverhältnissen, wie sie einerseits in der Stadt und andererseits in der nächsten Umgebung derselben, z. B. in Unter- und Oberschichta, herrschen. In Schichta wohnen, weil die Unterkünfte dort billig sind, deutsche Eisenbahnbeamte, Conducteure, Maschinenschlosser und andere Angestellte der Eisenbahn; von diesen Eltern besuchen 10 bis 15 Kinder die deutschen Volksschulen in der Stadt. Diese Kinder sind deutsche Kinder, denen man nur deshalb, weil sie außerhalb der Stadt wohnen, natürlich die Aufnahme in die städtischen deutschen Schulen nicht verwehren kann, denn das wäre mehr als inhuman, und daraus also resultirt die keineswegs große Zahl der Kinder aus der Umgebung der Stadt. Wenn aber von einer größeren Anzahl gesprochen wurde, so ist das übertrieben, abgesehen davon, daß es in einem Lande mit gemischter Bevölkerung unvermeidlich ist, daß ein gewisser Percentatz der Kinder, die eine bestimmte Schule besuchen, einer anderen Nationalität angehören kann, als derjenigen, für welche die Schule zunächst bestimmt ist, was an und für sich auch kein so großes Unglück ist.

Nun, meine Herren, es ist auch von den Erfolgen dieser Schulen die Rede gewesen. Diesbezüglich brauche ich auf die gegentheiligen Ausführungen nicht weiter einzugehen, sondern verweise auf dasjenige, was von autoritativer Seite constatirt wurde, womit die Sache für mich vollkommen entschieden ist. Der Herr Landespräsident hat nämlich selbst gesagt, daß nach dem Berichte des Volksschulinstructors, und dieser ist doch einer Ihrer aufrichtigsten Anhänger und Gesinnungsgenossen, somit ein unbefangener Berichterstatter, die Mädchenschule namentlich so vorzüglich ist, wie nur wenige im Lande. Eine solche Erklärung wiegt wohl etwas auf gegenüber dem Klatsch, den der erste Herr Redner zum besten gegeben hat. (Poslanec dr. Tavčar — Abgeordneter Dr. Tavčar: «Bitte, den Redner zur Ordnung zu rufen. Kako je upravičen, rabiti tak izraz?») Bitte, ein unbegründetes Gerede ist ein Klatsch. (Poslanec dr. Tavčar — Abgeordneter Dr. Tavčar: «Sie können für Ihre Person klatschen, wir aber verbieten uns diesen Vorwurf.») Das ist eine Grobheit, eine Unerschämtheit, übrigens wiederhole ich: Klatsch ist ein unbegründetes Gerede. (Poslanec dr. Tavčar — Abgeordneter Dr. Tavčar: «Da brauchen Sie das Wort Klatsch nicht zu gebrauchen, das wäre nicht übel, sich so etwas gefallen zu lassen.») Der Ausdruck ist nicht unparlamentarisch, und ich verbiete mir

diesbezüglich jede Belehrung. (Poslanec dr. Tavčar: — Abgeordneter Dr. Tavčar: «Sie brauchen sie aber!» Poslanec Kavčič: — Abgeordneter Kavčič: «Ali smo v krémi? Zadosti slabo, da rabi tak izraz.») Ich habe ganz ruhig gesprochen und gesagt, daß der erste Herr Redner gehörig Klatsch wiedergegeben hat, Sie aber haben mich in solcher Weise provocirt. (Poslanec dr. Tavčar: — Abgeordneter Dr. Tavčar: «Das Wort Klatsch ist von Ihrer Seite gefallen.») — Klici v središči in na levi. — Ruhe im Centrum und links: K redu! Vztrajni nemir v središči in na levi, predsednik pozvoni. — Anhaltende Unruhe im Centrum und links, Vorsitzender gibt das Glockenzeichen.)

Nun, meine Herren, wenn man zur Besprechung der Erfolge dieser Schulen kommt, kann man nicht umhin, auch noch eines andern Umstandes Erwähnung zu thun, und ich bin insoferne froh, daß mir der erste Herr Redner die Gelegenheit gegeben hat, die Verhältnisse dieser Schulen auch in anderer Richtung zu beleuchten. Wenn die Erfolge nicht so gut wären, wie sie sind, sondern solche, wie sie der Herr Redner von der anderen (leve — linken) Seite des hohen Hauses dargestellt hat, dann wäre nicht die Schule als solche, nicht die Schüler als solche und auch nicht die deutsche Unterrichtssprache schuld daran, sondern die Art und Weise, in welcher diese Schulen untergebracht sind. Ich glaube, die Herren haben keine Vorstellung, in welchem desolaten Zustande sich die Schulen befinden, und es ist mir ganz angenehm, daß mir der Anlaß geboten ist, in dieser Beziehung in dem hohen Landtage einige Bemerkungen zu machen. Nehmen wir z. B. die Mädchenschule; diese befindet sich in dem sogenannten Kreisamtsgebäude in der Spitalgasse. Die Schulzimmer als solche sind verhältnismäßig nicht schlecht, aber so überfüllt, daß von der Einhaltung der hygienischen Vorschriften keine Rede sein kann; ein Drittel oder ein Viertel mehr Kinder sitzen in einem Zimmer, als es der Fall sein sollte; in einem Zimmer, das für etwa 30 Kinder Raum bietet, sitzen 57 Mädchen. In welcher Weise die Classen überfüllt sind, ersehen die Herren auch daraus, daß man in einer derselben zwei Bänke hat zusammenrücken müssen, um so für fünf Kinder Platz zu schaffen, während sonst nur vier Kinder darauf sitzen sollten. Es gibt nichts peinlicheres für ein Kind, als wenn es sich nicht bewegen kann oder beim Gebrauche der Bücher behindert ist. In solcher Weise, meine Herren, ist diese Mädchenschule überfüllt! (Poslanec Povše: — Abgeordneter Povše: «Gimnazija tudi!») Gewiß, am Gymnasium ist das auch der Fall, ich bestreite es nicht! Dann ist aber noch ein anderer Nachtheil wahrzunehmen. Ein Theil der Classen hat eine schlechte Stiege, die Kinder müssen über winklige Gänge gehen, und darin liegt auch ein Nachtheil, daß kein Hof vorhanden ist, auf welchem sich die Kinder in den Zwischenpausen erholen könnten. Das Haus hat überhaupt nicht die Qualität eines Schulhauses, es ist ein Geschäftshaus, aber kein Haus, in welchem eine Schule in der Landeshauptstadt untergebracht werden kann. Das Conferenzzimmer ist ein Vorzimmer und die Directionskanzlei befindet sich in einer ehemaligen Küche. Trotzdem, meine Herren, sind diese Zustände noch günstiger als an der Knabenvolkschule; diese Schule ist, man kann sagen, geradezu ein Unicum, denn sie ist in drei verschiedenen Häusern untergebracht, und ich glaube, daß es kaum noch eine Schule gibt, die das gleiche Schicksal

theilen würde, daß die erste Classe in einem Hause, die zweite in einem zweiten, die dritte und vierte Classe wieder in einem dritten Hause untergebracht wäre, das sind, man muß sagen, geradezu horrende Zustände. Außerdem, meine Herren, wie soll es bei diesen Zuständen dem Leiter der Schule möglich sein, die Aufsicht über den Lehrkörper, den Lehrern die Aufsicht über die Schüler zu führen, wenn die Schule in drei Häusern untergebracht ist, abgesehen von einer Unzahl anderer Nachtheile? Wenn z. B. die Kinder in die Turnstunde gehen wollen, müssen sie aus der heißen Schulstube in der Winterkälte über die Gassen in die Turnschule, die sich wieder in einem anderen Hause befindet, und dann wieder zurück in ihre Schule gehen, indem die Eckstunden von den Kindern, die in dem Gebäude der Turnschule untergebracht sind, in Anspruch genommen werden. Auch diese Schule hat kein Conferenzzimmer, und wenn der Katechet kommt, müssen die Lehrer eventuell im Ueberzieher auf der kalten Straße warten, bis er wieder fort ist. Ich könnte noch manche Details über diese beklagenswerten Verhältnisse anführen, glaube aber, daß schon dieses Wenige genügt, um zu zeigen, daß die Unterbringung dieser beiden Schulen einer Landeshauptstadt nicht würdig ist. Ich will hiebei nicht weiter gehen, denn ich habe mir vorgenommen, diese Angelegenheit nur in sachlicher Weise zu besprechen, ich will auch nicht untersuchen, ob der Gemeinderath die Absicht hat und in der Lage ist, diese Schulen in einen würdigen Stand zu setzen, ich verzichte darauf, weil die Thatfachen, die ich vorgebracht habe, schon an und für sich die entsprechende Kritik geübt haben. Wohl aber muß ich zum Schlusse verlangen, daß den Zuständen, die an diesen beiden Schulen herrschen, in energischer Weise abgeholfen werde und betone, daß, wenn dies nicht geschähe, es dann Pflicht der interessirten Kreise sein würde, durchzusetzen, daß diese Aenderungen noch im Laufe des nächsten Jahres in Angriff genommen werden.

(Odobranje na levi. — Beifall links.)

Landeshauptmann Petela:

Ich muß den von Seite des Herrn Redners gebrauchten Ausdruck «Unverschämtheit» als unparlamentarisch beanstanden, hingegen aber habe ich keinen Anlaß, ihn wegen des Wortes «Klatsch» zur Ordnung zu rufen, weil Herr Dr. Schaffer nicht sagen wollte, daß der Herr Abgeordnete Svetec selbst einen Klatsch vorgebracht hat, sondern nur, daß er gehörig Klatsch zur Sprache brachte.

Gospod govornik ni mislil razžaliti gospoda poslanca Svetca, ker je le menil, da je govoril po slišanjem «Klatschu». Obžalujem pa, da je gospod poslanec dr. Schaffer rabil izrek «Unverschämtheit». Zato sem storil svojo dolžnost ter sem ga zaradi tega izraza grajal.

Poslanec Svetec:

Prosim besede, da spregovorim še nekoliko besedi v odgovor! Prečastitemu gospodu deželnemu predsedniku se moram čuditi, da je on omenil samo ženske šole ne pa tudi moške. (Klici v središči: — Ruhe im Centrum: «Res je to, ta je slaba!») To je mogoče, da je več deklic takih, ki razumejo nemški in da je zaradi tega dekliska šola boljša nego deška, ali kar sem

ob uspehih pripovedoval, to je statistika pri deški šoli in tukaj sem povedal, da je z dobrim uspehom izdelalo le 114, s slabim pa 75 otrok, torej veliko več ko tretina otrok je propalo pri tej šoli. Če prečastiti gospod deželni predsednik navaja, da so to dobri uspehi in morebiti v celi kranjski deželi ni primere k dobroti te šole, potem naravnost rečem, jaz se čudim.

Kar se tiče tega, ta je taka šola, kjer otroci učnega jezika ne razumejo, dobra šola, o tem, moja gospoda, se ne bodem prepiral, o tem je sklep poklicanih faktorjev, pravih pedagogov, davno dognan. Ampak vprašam le, če pride katehet v nemško šolo in začne krščanski nauk po nemški razlagati in dve tretjini otrok ga ne razume, ali je to dobro uravnana šola? Tega, moja gospoda, mislim, ne more nihče trditi. Ali hoče katehet šele slovnico učiti, ko ima krščanski nauk učiti? Ali naj čaka dve do tri leta, da si otroci pridobijo toliko znanja v nemščini, da njegova razlaganja razumejo? To vendar ne more biti in kdor trdi, da je taka šola dobro uravnana, temu moram naravnost pravico odreči, soditi o šolskih zadevah. Kar se tiče tega, da imajo stariši pravico pošiljati svoje otroke v kakeršno šolo jih hočejo, rekel sem, da se taka pravica starišem priznavati ne more, ker niso upravičeni, primerni šolski nauk kratiti in drugim otrokom zadržavati pravilni šolski napredek. To ne more biti.

Vprašam, zakaj se daje starišem ravno tukaj pravica odločevati, zakaj pa v drugih stvareh ne? Kolikokrat pridejo kmetski stariši k ravnatelju ali k prvomestniku okrajnega šolskega sveta in prosijo: «Jaz potrebujem otroka doma.» Ali, moja gospoda, reče se jim: «To je dolžnost postavna, morate ga v šolo pošiljati, Vaši izgovori ne pomagajo; ne moremo se nanje ozirati, ker je šolska dolžnost postavno utemeljena.» Zakaj tam stariši nimajo pravice, po svoje gospodariti z otroci? Tukaj pa, kjer gre za učni jezik, pa so stariši dobri pedagogi in imajo to pravico. To je nedoslednost, da se jej je le čuditi.

Ako se moj gospod predgovornik veseli, da je tak pritisk v nemške mestne ljudske šole ljubljanske, moram mu v tolažbo odgovoriti, da take sile vendarle ni, kajti po statističnem pregledu je bilo lani na deški šoli v prvi razred sprejetih le 40 otrok, na ženski šoli pa v prvi razred le 80 deklic. Ako se pomisli, da imajo slovenske mestne ljudske šole učencev po več sto, to vendar ni tako strahovito veliko število za nemški šoli, da bi se človek mogel posebno veseliti. Ako bi se pa gledé sprejemanja šolskih otrok postopalo po pedagogičnih načelih in pravilno, potem bi se te številke še bolj znižale, če ne za dve tretjini, pa vsaj za polovico in potem šele bi bilo obiskovanje šol gledé narodnosti pravilno.

Deželni glavar:

K besedi se je oglasil gospod poslanec dr. Tavčar.

Poslanec dr. Tavčar:

Visoka zbornica! Častiti gospod zastopnik nemške stranke me je prisilil, da se oglasim v tej debati. Jaz se z njegovo častito osobo ne bodem prepiral. Končno

se on sam prišteva olikanim ljudem, zategadelj se mi čudno zdi, da ob jednom misli, da je dovoljeno na tak način napasti mirnega govornika, kakor je napadal prečastitega našega Svetca. Ne vem, katere šole je gospod dr. Schaffer ob svojem času obiskoval, ali so bile nemške ali slovenske; pa če so bile nemške, moram le konstatovati, da so bile te nemške šole v prejšnjih časih veliko slabeje nego današnje nemške ljudske šole ljubljanske, katerim gospod dr. Schaffer tako slavo poje.

Kar se tiče ljubljanskih nemških ljudskih šol, znano je moje stališče. Jaz ne bodem nikomur očital, če spregovori v tej visoki zbornici, da iz «klatscha» gajemo svoje informacije, zahtevam pa, da se tudi meni ne očita kaj takega, ker nikdar ne bodem zajemal iz takega vira. Stališče moje o mestnih nemških ljudskih šolah je znano. Pričetkom sem bil nasprotnik, končno pa sem spoznal, da je narodna stranka ravnala napačno in krivično takrat, ko se je protivila ustanovitvi tako šole. Ali na dragi strani pa moram z velikim veseljem pozdraviti govor gospoda dr. Schafferja, kateri danes uspehe teh nemških šol povzdiguje v nebo. Spomnite se, gospoda, na oni (desni — rechten) strani, kako ste prej pisali o teh šolah. Ko sta se šoli odprli, takrat so rekli nemški stariši: «Nečemo pošiljati svojih otrok v te šole, ker ne zaupamo ljubljanski občini in ne verjamemo, da bodeda nemški učilnici dobri.» Če je torej danes gospod dr. Schaffer slavo pel tem nemškim šolam, tem mestnim šolam, pel je s tem slavo občini ljubljanski, ter jej dal pričalo, da vestno postopa nasproti nemškim someščanom ter jim vzdržuje dobre nemške šole.

To se mi je pred vsem potrebno zdelo konstatovati. Na drugi strani pa konstatujem, da je vse ono resnično, kar je gospod dr. Schaffer omenil gledé dostatnih prostorov, v katerih sta spravljeni šoli. Dalje konstatujem, da so vse te pritožbe gospoda predgovornika davno že bile v razgovoru v mestnem šolskem svetu in vsi brez izjeme, radikaleci ali oportunisti, smo priznavali, da so prostori, v katerih se nahajata nemški učilnici, res žalostni in storil se je sklep, da se morejo odpraviti. Ali mestna občina je gledé primernih prostorov v žalostnem položaji. Konstatujem le, koliko časa se že iščejo prostori za slovenski otročji vrt, pa dobiti se ne morejo. Končno pa vendar tudi morate priznavati, da se od mestne občine ne more zahtevati več nego od slavne vlade same. Častiti gospod tovariš Povše je po vsej pravici, ko je gospod dr. Schaffer govoril svoj osorni govor, vsklical, v kakem stanji se nahajajo državne srednje šole v Ljubljani. Gospoda moja, Vi veste, da je mestna občina nekdanj bila lastnica tistih prostorov v gimnazijskem poslopji, v katerih je bila poprej nastanjena deška ljudska šola. Prostorji so bili res strašni, mestna občina se je prisilila, izprazniti jih in potem so bili nekaj časa prazni. Ko smo pa dobili spodnji gimnazij, kaj se je zgodilo? Nastanil se je v tistih prostorih ali svinjakih (Veselost — Schweinfest), ki za ljudsko šolo niso bili sposobni. Ali vladi, gospoda moja, nihče ne očita, da ne stori svoje dolžnosti (Klicij v središči — Rufe im Centrum: «Tako je!») ubogi mestni občini pa vedno očitata, v kakih prostorih se nahajata njeni šoli.

Kar se tiče glavnega vprašanja, o katerem je hotel govoriti prečastiti gospod tovariš Svetec, je pač to: Ali je res dokazano in ali neovrgljiv dogma, da imajo stariši odločevati, v katere šole naj pošiljajo svoje otroke? Ta stavek, dasiravno ga je prečastiti gospod deželni predsednik pokril s svojo avtoriteto, zdi se mi neopravičen in neutemeljen. Končno je šola državna ustanova in država je poklicana, gledé šole izdajati svoje predpise. O tem vprašanji, ali se smejo sprejemati v nemško šolo otroci, ki ne znajo niti besedice učnega jezika, suče se ves tritsch-tratsch, katerega je gospod dr. Schaffer očital gospodu tovarišu Svetcu. Ako zahtevamo, da se taki otroci ne smejo sprejemati, je to stališče naravnega prava. Jaz menim, da stariši v tem oziru ne morejo sami odločevati, ker ima govoriti v prvi vrsti oni faktor, ki šolo vzdržuje, in to je mestna občina ljubljanska. To je vendar naravno, kajti sicer bi stariši tudi lahko rekli, otrok naj se poučuje kitajski ali laški in mestna občina bi bila prisiljena pouk urediti po njihovih željah. Končno se stvar suče okolu pouka samega, in vsakdo mora vendar priznati, da, kakor se otrok, ki govori samo nemški, v slovenski šoli ne bode naučil ničesar, da se ravnotako tudi ničesar ne nauči slovenski otrok v nemški šoli, ako ne razume učnega jezika.

V tem oziru se gledé mestne nemške ljudske šole godi nepravilnost, in če jo hočemo odpraviti, je to nekaj, kar je pravično.

Deželni glavar:

Gospod deželni predsednik ima besedo.

R. k. Landespräsident Baron Winkler:

Ich habe mir das Wort erbeten, um bezüglich der Unterbringung der städtischen deutschen Volksschulen in Laibach einiges zu bemerken, beziehungsweise zu berichtigen, indem von einer Seite gesagt wurde, daß diese Schulen sehr schlecht untergebracht sind und andererseits von dem unmittelbaren Herrn Vorredner Dr. Tavčar gegen die Unterrichtsverwaltung indirect ein Vorwurf erhoben wurde, daß auch selbst das slovenische Untergymnasium so ungünstig untergebracht sei. Was die Unterbringung der beiden städtischen deutschen Volksschulen anbelangt, so muß ich dem Herrn Abgeordneten Dr. Schaffer vollkommen beistimmen, daß diese Unterbringung eine sehr ungünstige ist, und die Unterrichtsverwaltung und ich selbst als Vorsitzender des Landeschulrathes hätte in dieser Angelegenheit zur Behebung des Uebelstandes energische Schritte unternommen, wenn dies nach den Umständen überhaupt thunlich gewesen wäre. Ich hatte nämlich die Ehre, im Monate Jänner in Wien mit Sr. Excellenz dem Herrn Unterrichtsminister über die Unterbringung des slovenischen Untergymnasiums zu sprechen, weil daselbe bisher in anerkannt schlechten Localitäten untergebracht ist. Seine Excellenz der Herr Unterrichtsminister hat mir offen gestanden, daß von seiner Seite kein Anstand dagegen obwalte, daß sofort zum Baue eines neuen Gymnasialgebäudes geschritten werde, wenn nur irgendwo ein passender Platz zu diesem Zwecke beigelegt würde; der Herr Unterrichtsminister ist also bereit, ein Gebäude für

ein vollständiges Obergymnasium neu aufzuführen, wenn ihm von Seite der Stadt dazu ein geeigneter Platz zur Verfügung gestellt wird, und hat übrigens beigelegt, daß das Untergymnasium dann besser im Gebäude des jetzigen Obergymnasiums untergebracht würde. Ich mußte Seiner Excellenz diesbezüglich unbedingt beipflichten, indem ich gleichzeitig bemerkte, daß sich dann Localitäten ergeben würden, in denen die bisher schlecht untergebrachten deutschen Volksschulen Platz finden könnten. Es hängt somit alles davon ab, daß ein passender Bauplatz ausfindig gemacht wird, da sodann die Frage sowohl bezüglich der Unterbringung der städtischen deutschen Volksschulen als auch des Untergymnasiums günstig gelöst werden könnte. Daß die Unterbringung der beiden Schulen eine ungünstige und daß besonders die städtische deutsche Knabenvolksschule über-daran ist, daß sie sich in drei verschiedenen Gebäuden befindet, liegt auf der flachen Hand; dem beiderseitigen Uebelstande aber wird abgeholfen werden können, sobald es möglich sein wird, zum Baue eines neuen Gymnasialgebäudes zu schreiten.

Ker sem že pri besedi, dovoljeno mi bodi, da odgovorim še gospodu poslancu Svetcu, ki je poprej omenil, da je v navedenih dveh nemških šolah sprejetih toliko unanjih otrok. Po statističnem pregledu, katerega imam pred očmi, je na deški šoli 193 tukajšnjih in le 19 unanjih dečkov in na dekliski šoli 324 tukajšnjih in 25 unanjih deklic, kar torej ni tako ogromno število.

Gospod poslanec Svetec je tudi trdil, da dve tretjini šolskih otrok ne razumeta nemškega jezika. Iz statističnega pregleda pa posnemam, da je v prvem razredu nemške dekliske šole bilo sprejetih 22 deklic, ki so govorile samo nemški, in 48 deklic, ki so bile večje nemškemu in slovenskemu jeziku. Torej je 70 deklic takih, ki so sposobne, da sledé nemški pouk v tej šoli, in le sedem deklic je takih, ki znajo samo slovenski. (Poslanec dr. Tavčar: — Abgeordneter Dr. Tavčar: «Dokaz, da se jemljejo tudi take!») Kakor je videti, razmere niso ravno tako slabe, kakor misli gospod predgovornik, in če se tudi takoj v prvem letu otroci ne poučujejo z izvrstnim uspehom, v drugem, tretjem, četrtem in petem letu pa gotovo napredujejo. To samo sem hotel pojasniti gledé opazke gospoda poslanca Svetca.

Deželni glavar:

K besedi se oglasi gospod deželni poslanec Grasselli.

Poslanec Grasselli:

Visoka zbornica! Oglasil sem se za besedo v to zvrho, da v jednom oziru odgovorim gospodu predgovorniku z nasprotne strani. Gospod dr. Schaffer je bajé neugodne, na drugi strani pa zopet hvalisane uspehe nemških mestnih ljudskih šol utemeljiti hotel s slabimi razmerami šolskih prostorov in je govoril precej na široko, naposled pa očital prvemu gospodu govorniku, da je to «Ratsch», koder je le-ta zajél svoje podatke.

Zanimivo bi bilo zvedeti, kodi je gospod dr. Schaffer zajel svoje informacije. (Poslanec dr. Schaffer: — Abgeordneter Dr. Schaffer: «Ich habe alles selbst gesehen!») Dvomim, da je on na svoje oči videl vse to, o čemer

je govoril. Gospod dr. Schaffer je jedino le prostore krive delal, da napredek nemške šole ni ugoden ali da je tako neugoden, kakor je trdil jeden prejšnjih gospodov govornikov. V tem oziru moram le pritrditi besedam gospoda tovariša dr. Tavčarja, ki je priznal, da si mestna občina nikakor ne prikriva, da so prostori nezadostni ter da bi bilo želeti, da se nadomestijo z drugimi, in pristavljati moram, da si je mestna občina pošteno prizadevala, dobiti druge prostore, ali če jih ni bilo mogoče dobiti, potem jih tudi od mestne občine ni sméti zahtevati. Mestna občina je imela ravno tako težave gledé slovenskih učilnic, kakor z nemškimi. Tako za slovenski otroški vrtec še danes nimamo prostorov, akoravno smo jih iskali po vsem mestu. Razmere v Ljubljani so v istini take, da za šolske namene ni dobiti prostorov v privatnih hišah.

Gospod dr. Schaffer je tudi kakor na unikum kazal na to, da je deška šola razdeljena v treh hišah, češ, da kaj takega drugod nikjer ni videti. V ravnostem poslopji je bila poprej državna srednja šola; jeden del te šole pa je bil v Mahrovi hiši, kakor sedaj jeden del deške šole, zaradi tega pa nihče ni očital državi, da je ona kriva neugodnih učnih uspehov. Jaz mislim, da je gospoda dra. Schafferja prevelika ljubezen do nemške šole zapeljala, da je tiste ozke in temne mostovže ali stopnice v kresiji dolžil slabih učnih uspehov. Jaz priznavam, da so uspehi na nemški dekliski šoli dobri; niso pa dobri na deški šoli. Tukaj uspehi nikakor niso dobri, toda temu niso krivi prostori, ampak kriv je v prvi vrsti, o čemer je uže govoril gospod govornik, tisti pedagogični nezmisel, da se sprejemajo v šolo otroci, ki niso zmožni nje učnega jezika (poslanec Šuklje: «Res je!»), in če sedaj učni uspehi niso ugodni, čemur niso krivi prostori, bi bili še neugodnejši, ko bi se na tej šoli iz početka nekoliko ne sleparilo! Skrbite za to, da se ne bode govorila v tej šoli nobena slovenska beseda, nego čula se izključljivo le nemška, potem bode te polagoma videli, kak uspeh bode ta šola imela! (Odobranje v središču. — Beifall im Centrum.)

Poslanec Svetec:

Prosim besede za faktučni popravek.

Deželni glavar:

Gospod poslanec Svetec ima besedo za faktučni popravek.

Poslanec Svetec:

Prečastiti gospod deželni predsednik se je skliceal na statistiko zastran jezika, ki ga govoré otroci, tudi jaz sem to storil, pa le glede deške šole. Po tej statistiki je govorilo samo nemški 51, samo slovenski nobeden in nemški in slovenski pa 128 otrok.

Moja gospôda! sedaj je vprašanje, ali se je o razmerah o začetku ali o konci leta sodilo? Mislim, da, ako v začetku šolskega leta, da se potem sme očitati, da je neresnična statistika, kaj družega je pa, ako se je sodilo po razmerah koncem šolskega leta. Ako se

je sodilo po razmerah koncem leta, potem je naravno, da se je o tistih, ki so se naučili nekoliko nemških besed, reklo, da govore slovenski in nemški. Ali, moja gospôda, tisto nemško govorjenje nikakor ni zadostovalo za to, da bi učenci lahko napredovali pri nemškem učnem jeziku.

To sem hotel tukaj popraviti in sem tega mnenja, da, ako se pravično in natančno presodi jezik, katerega govoré otroci, bode se pokazalo, da je ta statistika neresnična.

Deželni glavar:

Gospod dr. Schaffer se je oglasil k osobni opazki.

Abgeordneter Dr. Schaffer:

Der Herr Landeshauptmann hat einen von mir gebrauchten Ausdruck als unparlamentarisch beanstandet. Es ist selbstverständlich, daß mir dieser Ausdruck nur in der Hitze der Debatte entschlupfen konnte, ich nehme aber aus Hochachtung vor dem Landtage durchaus keinen Anstand, diesen einen Ausdruck zurückzuziehen.

Deželni glavar:

Ako nihče več ne želi besede (nihče — niemand) sklepam splošno debato. Gospod poročevalec ima končno besedo.

Poročevalec Klun:

Ko je bila pred nekimi leti šola nemškega šulvereina ustanovljena, se nam gotovo niti sanjalo ni, da se bode kedaj v vzgled postavila našim domačim šolam, in temu bode te vsaj pritrdili, da sta mestni nemški ljudski šoli domači šoli. Jaz sam sem ravno tisto izvedel, kar je povedal častiti gospod tovariš Svetec, da šulvereinska šola dobro napreduje in da se strogo drži načela, da se ne sprejme noben otrok, ako ni popolnoma zmožen nemščine; temu se ima šola tudi zahvaliti, da so uspehi dobri, ki bi bili pa slabi, ako bi načelnštvo te šole odstopilo od tega načela. Pa ne le na šulvereinski šoli se ne sprejemajo otroci, ki niso zmožni nemščine, temveč tudi na nemški mestni dekliski šoli. Načelnica te šole se brani sprejemati otrok, ki niso zmožni nemškega jezika in zaradi tega tudi ta šola dobro napreduje. To ravnanje bi se moralo posnemati tudi pri mestni deški šoli, ali tukaj se godi ravno narobe. Nočem trditi, da se to godi, kakor je rekel gospod tovariš Svetec, iz ponemčevalnih namenov. Takih namenov ne podtikam načelniku dotične šole, pač pa mislim, da je sprejemal otroke, ki niso znali nemški, zaradi tega, da je šola imela več učencev in se je morala vsled tega razširiti, da dotični ravnatelj ni ostal načelnik eno- ali dvorazredne šole, temveč štirirazrednice. To je v istini dosegel, in zaradi tega smemo pričakovati, da bode zanaprej strožje ravnal pri sprejemanji otrok in se oziral na to, ali znajo nemški ali ne. Učitelji sami so se prepričali, da to ne gre tako naprej in da neznanje učnega jezika silno obtežuje in zadržuje pouk. Misli se je, kakor sem slišal, to šolo deliti že v dva oddelka, v nemškega in slovenskega (Veselost — Heiterkeit), kar bi bil res lep uzor nemške šole.

Govorilo se je tudi o tem, ali imajo stariši pravico pošiljati svoje otroke v katerokoli šolo ali ne, in ali naj bi se jim ta pravica postavno zabranila. Jaz ne segam tako daleč, da bi starišem to pravico kratil. Sedanji liberalizem sega v tem oziru predač, ker omejuje osobno svobodo in ž njo pravice starišev. Sedanji liberalizem z načelom, da država gospoduje čez vse, da je ona sama vir vsakega prava, naslanja se na pagansko pravo. Znano je, da je špartanska država odvezla starišem vzgojo otrok. Temu bi se nekateri naših starišev seveda tudi ne upirali, ako bi država skrbela tudi za hrano teh otrok. Ali tako daleč vendar ne smemo iti, da bi veljale besede egiptskega kralja, ki je rekel Jožefu: «Jaz sem faraon, in nobeden ne sme geniti z roko brez dopuščenja mojega.» Tako daleč bi pa segali, ako bi hoteli starišem odrekati pravico, da ne smejo vzgajati svojih otrok, kakor spoznajo za najboljše. Prva pravica glede otrok po božjem in človeškem pravu gre starišem in te pravice jim tudi država ne sme kratiti, nasprotno pa od starišev lahko zahteva: Če hočete, da sprejmemo vašega otroka v to šolo, mora znati to in to, potem imate prosto voljo in če hočete, naj se otroci učé tudi kitajski (Veselosť — Šeiterfeit), seveda ako bi imeli pri nas tak pouk. Postavno zabraniti se starišem pravica ne more, da odločujejo v stvarih vzgoje svojih otrok, vplivati pa je treba nanje, da jih pošiljajo v šole, kjer se pametno poučujejo, kjer se je nadejati dobrih uspehov. V tem oziru so pa nekateri stariši silno malomarni in imajo jako čudne nazore, in celo taki stariši, ki mislijo, Bog ve, kako prebrisani in napredni da so, in ki se prištevajo med prve slovenske rodoljube; mnogi taki stariši pošiljajo svoje otroke v nemške šole in ne porajtajo, da od takega pouka otroci nimajo koristi. V domačih krogih je torej v prvi vrsti treba vplivati, potem bomo kmalo prišli do tega, da bi tiste šole, ki imajo slabe uspehe, prejenjale same po sebi.

Omenjati moram še nekoliko o zagotovitvi naučnega ministra, da je pripravljen zgraditi novo gimnazijsko poslopje v Ljubljani, ako se mu dobi primeren prostor. Res je, da primanjkuje v Ljubljani pripravnih prostorov za šolske namene, ali takega pomanjkanja vendar ni, kakor se zagotavlja od strani vlade. Novo poslopje za višji gimnazij bi se dalo sezidati n. pr. na prostoru, kjer stoji sedanje staro poslopje. Vsaj bi ne bilo treba sozidati celega poslopja naenkrat; zidati bi bilo mogoče polagoma; nekaj prostorov bi bilo v prvem, nekaj v drugem letu izgotovljenih in v par letih bi bila dozidana cela hiša. Sedanje poslopje ni za nobeno rabo, in najbolje bi bilo, ga popolnoma podreti, prostor pa je, kakor sem že rekel, jako pripraven. Vrh tega bi bilo najti še nekaj stavbenega prostora pri nekdanji glavni straži. Poslopje naj bi se torej po oddelkih podiralo in zidalo polagoma.

Jako pripraven prostor imamo nadalje za frančiškansko cerkvijo, kjer se lahko dobi tam stoječa podrtija z velikim vrtom vred. Prostor meri nad 1 oral. Dalje imamo še nek drug stavbeni prostor, za katerega se že dolgo poteguje mestni zbor in tudi drugi širši krogi. To je lepi prostor, kjer sedaj stoji vojaška bolnica in vojaško oskrbovališče. Ali gospod naučni minister, ki

pravi, da je pripravljen sozidati nam gimnazijsko poslopje, ako se najde kak prostor, sam od sebe ne stori ničesar, da bi uresničil svojo obljubo in neče prigo-varjati ministrom-tovarišem, da naj se mestu prodá tisti prostor (Dobroklci na levi in v središči — Bravo-Rufe links und im Centrum), kajti ne le za nižji in višji gimnazij bode treba skrbeti, ako obvelja predlog gospoda tovariša dr. Tavčarja, da se deželna hiša, kjer je sedaj nastanjena deželna vlada, porabi za deželne namene, skrbeti bode morala vlada tudi za to, da se za vladno poslopje najdejo primerni prostori; toda kam se bode preselila, ako že za nižji gimnazij ni najti prostorov.

Treba bode nadalje skrbeti za novo pošto in za justično poslopje, pa vedno se čuje izgovor od vlade, da ni pripravnih prostorov za ta poslopja, kar jih pa sama ima v posestvu, jih neče dati (Dobroklci na levi in v središču — Bravo-Rufe links und im Centrum). Iz tega se torej vidi, da so gospodje veseli in zadovoljni, ako najdejo izgovor in da učni upravi v istini ni do tega, uresničiti svoje obljube. Tisti, ki hočejo kaj zidati, sami iščejo prostor in zaukažejo, naj se izdela vsaj načrt, tu pa še nismo slišali, da bi bilo ministerstvo zaukazalo, naj se napravi načrt za novo gimnazijsko poslopje vsaj in starem mestu. Prostorov je najti dosti, in dotični izgovori so le jalovi; ljubljanskemu mestu se torej ne more očitati, zakaj ne skrbi za boljše prostore za svojo nemško ljudsko šolo, ako vidimo, učna uprava sama ničesar ne stori glede državnih srednjih šol. Ker številkam nihče ni oporekal, nimam v tem oziru nič omenjati in zaradi tega prosim, da visoka zbornica blagovoli prestopiti v nadrobno razpravo.

Deželni glavar:

Otvorjam specijalno debato.

Prosim, gospod poročevalec!

Poročevalec Klun:

(Bere posamezne svote potrebščine in pokritja iz priloge 29., ki obveljajo brez debate. — *Siebt die einzelnen Summen des Erfordernisses und der Bedeckung aus der Beilage 29, welche ohne Debatte angenommen werden.*)

Z ozirom na vse to finančni odsek predlaga:

Slavni deželni zbor naj sklene:

«1.) Proračun normalno-šolskega zaklada za leto 1893. s potrebščino	331.659 gld.
z zakladdo	22.254 »

in s primanjkljem 309.405 gld.
ali okroglo 309.400 gld. se potrjuje.

1.) Der Vorschlag des Normalschulfondes für das Jahr 1893 mit dem Erfordernisse von	331.659 fl.
der Bedeckung von	22.254 »

und mit einem Abgange von 309.405 fl.
oder rund 309.400 fl. wird genehmigt.»

(Obvelja brez debate. — Wird ohne Debatte angenommen.)

«2.) V pokritje tega primanjkljeja se bode leta 1893. pobirala 10% priklada na celo predpisano svoto vseh direktnih davkov, torej zlasti od rednega davka z vsemi državnimi prikladami vred pri zemljiškem davku, pri hišni najemari in hišno-razrednem davku, pri pridobninskem in dohodninskem davku po vsej deželi.

Nedostatek v znesku 152.700 gld., kateri se potem še pokaže, naj se pokrije iz deželnega zaklada.

2.) Zur Deckung dieses Abganges wird für das Jahr 1893 eine 10% Umlage auf die volle Vorschreibung aller directen Steuern, somit insbesondere der Grund-, Hauszins- und Hausclaffensteuer, der Erwerb- und Einkommensteuer vom Ordinarium sammt allen Staatszuschlägen, im ganzen Lande eingehoben. Der weiterhin sich ergebende Abgang von 152.700 fl. ist aus dem Landesfonde zu decken.»

(Obvelja brez debate. — Wird ohne Debatte angenommen.)

«3.) Deželnemu odboru se naroča, da sklepu pod točko 2. pridobi Najvišje potrjenje.

3.) Der Landesausschuß wird beauftragt, dem Beschlusse ad 2 die Allerhöchste Sanction zu erwirken.»

(Obvelja brez debate. — Wird ohne Debatte angenommen.)

«4.) V rubriki III. «Potrebščina» dovoljuje se c. kr. deželnemu šolskemu svetu revirement po dogovoru z deželnim odborom.

4.) In der Rubrik III des Erfordernisses wird dem f. f. Landeschulrathe im Einvernehmen mit dem Landesausschusse das Revirement bewilligt.»

(Obvelja brez debate. — Wird ohne Debatte angenommen.)

«5.) Potrebščine normalno-šolskega zaklada za leto 1892., katere bi utegnile vsled veljavnih naredeb deželnega šolskega sveta dogovorno z deželnim odborom nastati, pa bi presegale proračun, so pokriti iz blagajničnih preostankov leta 1892.

5.) Eine Mehrauslagen, welche dem Normalerschulfonde für das Jahr 1892 in Folge rechtskräftiger Anordnungen des Landeschulrathes im Einvernehmen mit dem Landesausschusse etwa erwachsen würden, sollen aus dem Cassarreste pro 1892 gedeckt werden.»

(Obvelja brez debate. — Wird ohne Debatte angenommen.)

Predlagam tretje branje.

Deželni glavar:

Gospod poročevalec predlaga tretje branje.

Prosim gospode, kateri pritrdé ravnokar v drugem branji sprejetim predlogom finančnega odseka tudi v tretjem branji, naj blagovolé ustati.

(Obvelja. — Angenommen.)

Vsi predlogi so sprejeti tudi v tretjem branji in s tem končana ta točka dnevnega reda.

Ker bi trajalo predolgo časa, ako bi hoteli rešiti ves dnevni red, pretrgam sejo in naznanjam, da se bode nadaljevala ob pol 4. uri.

(Seja se prekine ob 2. uri popoldne ter se nadaljuje ob 4. uri. — Die Sitzung wird um 2 Uhr nachmittags unterbrochen und um 4 Uhr wieder fortgesetzt.)

Deželni glavar:

Nadaljujem sejo.

Na vrsto pride 20. točka dnevnega reda, to je:

20. Ustno poročilo finančnega odseka o računskem sklepu deželnega zaklada za leto 1891. (k prilogi 26.).

20. Mündlicher Bericht des Finanzausschusses über den Rechnungsabschluss des Landesfondes für das Jahr 1891 (zur Beilage 26.).

Poročevalec Šuklje:

Priloga 26., slavna gospôda, obseza deželnega zaklada računski sklep in razkaz skupne imovine za leto 1891. Ako pregledate številke, ki se nahajajo v tej prilogi, razvidite, da je gospodarstvo z deželnim zakladom leta 1891. bilo dokaj ugodno. Merodajne so končne številke in saldo celega računskega sklepa, kateri obstoji v tem, da smo pri proračunu o svojem času računali, da bode nepokritega primanjkljeja 125.561 gld., dejanski efekt pa je pokazal, da je takega primanjkljeja bilo le 64.955 gld. 66 kr.; torej smo na boljem po končanem uspehu nasproti proračunu za 60.605 gld. 34 kr. Ta zboljšek, ki je deloma le navidezen, deloma pa istinit, izvira od todi, ker smo iz ene strani pri prihodkih več prejeli, iz druge strani manj potrošili pri troških. Pri prihodkih, katere nahajate v prilogi na strani 6. do 9., vidite, da je skupna preliminirana svota pokritja znašala pri rednih prihodkih 799.381 gld., dejansko pa se je bilo dobilo 839.073 gld. 38½ kr.; torej znašajo dejanski prihodki 39.692 gld. 38½ kr. več, nego se je bilo računalo svoje dni.

Da to v detailu razložim, predem na posamezna poglavja.

Takoj pri I. poglavji pri rednih prihodkih pod naslovom 1. «Priklade na davke in deželna naklada» vidimo, da je bil efekt mimo proračuna ugodnejši za 26.967 gld. 45 kr., in sicer se to razdeli iz ene strani na priklade na direktni davek, ki so itak vedno večje, nego jih preliminiramo, kar je v zvezi s proračunom državnih direktnih davkov, potem pa zlasti na samostojno deželno naklado na žgane opojne tekočine.

Pri poglavji II. «Prihodki iz deželnega posestva», ki so bili preliminirani z 41.070 gld., ki so pa dejansko znašali 44.804 gld. 96 kr., vidimo, da je bil dejanski efekt ugodnejši od proračuna za 3734 gld. 96 kr., in sicer opozarjam tu na številke, katere nahajate pod II., a, b, c in d. Pri obrestih od posojil prejeli smo več za 453 gld. 28 kr. deloma radi tega, ker se je neko predplačilo obrestovalo s 5%, katero je bil deželni zaklad izdal svoje dni za pripravljajna dela pri dolenski železnici, deloma pa zaradi tega, ker so tiste pazniške hiše pri prisilni delavnici, za katere

je deželni zaklad tudi bil dal posojila, vrgle obresti. Kar se tiče svote 30.000 gld., ki se je bila dala kot posojilo za dolenjske železnice, nahajate jo v računskem sklepu za leto 1891. še izkazano med zastanki na strani 8. pod IX., omenjam pa, da je ta glavica danes že izplačana, posojilo torej že vrneno. Pri točki c «Najmovine od deželnih hiš» smo prejeli več za 58 gld. 82 kr., zlasti ker je domobrantska vojašnica več vrgla, nego smo proračunili. Potem nahajamo pri poglavji II. še nek prihodek, katerega ni bilo v proračunu, namreč «mostnine od deželnega mostu čez Savo pri Krškem» v znesku 3271 gld. 89 kr.

Pri poglavji III. pri «prihodkih iz javnih naslovov» nimam omeniti ničesar, presežek je majhen in znaša le 67 gld. 21½ kr., pri poglavji IV. «prihodki iz deželnih zavodov» pa opozarjam na značaj te številke, namreč računski sklep kaže, da se je bilo sicer preliminiralno na dohodkih deželne prisilne delavnice 415 gld., ali da nobenega dejanskega pokritja ni bilo. To je le navidezno, le «buhalterično» — namreč iz razložbe, katero vidite tu na strani 3. pod IV., sledi, da je bil dohodek prisilne delavnice pač višji, nego se je preliminiralno, namreč znašal je 5347 gld. 62½ kr., pa knjigovodstvo ga ni kontiralo — v zmislu dotičnega deželnozborskega sklepa — tu med rednimi dohodki, marveč nahaja se na strani 8. pod VIII. med prehajalnimi prihodki. Finančni odsek je popolnoma tistega mnenja, kakor knjigovodstvo, držec se načela, da je, dokler zaklad prisilne delavnice še kaj dolguje deželnemu zakladu, prihodke tega zaklada kontirati le kot delno povračilo, kot refundacija posojila, katero je na dolgu. Pri «raznih prihodkih» nimam opaziti nič posebnega in torej preidem na «redne troške».

Pri rednih troških vidimo, da so znašali «troški deželnega zbora» pri poglavji I. skupaj 13.916 gld. 81½ kr., torej proti proračunu manj za 597 gld. 81½ kr., kar je seveda zmirom v zvezi z dobo dotičnega zasedanja, kajti ako traja zasedanje dalje časa, treba več dijat, več tiskovin in samo po sebi se pomnože tudi drugi troški.

Pri «upravnih troških» se je manj potrošilo za 2127 gld. 27 kr., namreč preliminiranega je bilo 51.525 gld., dejanski efekt, dejanska potrebsčina pa je bila le 49.403 gld. 73 kr. Tu mi je opozoriti pred vsem na naslovno točko 1., kjer se je pri opravičinah deželnega glavarja in deželnih odbornikov 1245 gld. 62 kr. manj potrošilo. To izvira iz dalje časa trajajočega interkalara, ki je nastal tekom leta 1891. po smrti gospoda dr. Poklukarja.

Pri III. poglavji «troški za deželno posestvo» vidimo, da se je več potrošilo 4051 gld. 43½ kr., in sicer je bila mimo preliminarne večja potrebsčina za vzdrževanje deželnih poslopij in deželnega dvorskega vrta za 1876 gld. 31 kr. pred vsem, ker je trebalo prirediti prostornosti za novega deželnega glavarja. Vzdrževanje deželnega savskega mostu v Krškem je stalo 1872 gld. 87 kr.; ako primerjate tu dohodke, izkazane z 3271 gld. 89 kr., vidite, da je približno bilo 1400 gld. čistega dohodka iz tega objekta, in sicer pričenši z julijem leta 1891., odkar je dobila dežela ta objekt v svojo last. Drugega nimam ničesar omenjati pri tem poglavji.

Pri IV. poglavji «troški za deželno-kulturne namene in za vodne zgradbe» vidimo prihranek mimo proračuna v znesku 9582 gld. 18½ kr., in sicer, kar se tiče naslovne številke 4., se je za vodne zgradbe in melioracije izdalo manj mimo proračuna za 3457 gld. 42½ kr., seveda, to ni noben prihranek in izvira le iz tega, da se nekatere vodne zgradbe še niso dovršile, na katere smo bili računili. Za agrarske operacije, ki so prav občutna točka postale v naših proračunih in računskih sklepih, se je manj izdalo za 3430 gld. 46 kr. in pri oni svoti, ki je bila svoje dni postavljena v proračun za nakup bakrenega vitrijola, vidimo pri troških in pri dohodkih, da se tisti kredit 3000 gld. ni uporabil.

Pri V. poglavji, pri «troških za javno varnost», nahajamo mimo proračuna višji izdatek za 624 gld. 03 kr. Ti troški se razdelé na troške za žandarmerijo, ki so višji za 181 gld. 7 kr., ker je trebalo omisliti novo ustanovljenim postajam sobno opravilo, in na odgonske troške, ki so narasli za 442 gld. 96 kr.

Pri «troških za zdravstvo», to je VI. poglavje, mi ni ničesar pristaviti.

Pri poglavji VII., pri «dobrodelnih napravah», pa vidite, da smo tekom leta 1891. zopet k višku šli za veliko svoto 15.734 gld. 66 kr.; proračun znašal je 187.941 gld., faktični troški pa so znašali 203.675 gld. 66 kr. Tu je pred vsem naraščanje obskrbnih troškov bolnicam v tujih kronovinah; pred vsem smo za bolnike svoje, ki so bili leta 1891. preskrbovani v tujih bolnicah, morali plačati več nego 10.000 gld. tekom leta 1891., nego-smo svoje dni preliminirali, prišli smo od preliminiranih 70.000 gld. na dejanskih 80.603 gld. 59½ kr.

Pri poglavji VIII. «troški za pouk, omiko in dobrodelne namene» vidimo, da se je vsega skupaj mimo proračuna manj izdalo za 7471 gld. 80½ kr. Na ta prihranek vpliva manjši primanjkljaj učiteljsko-pokojninskega zaklada (2604 gld.) — poglejte številke na strani 19. — in potem pa primanjkljaj normalno-šolskega zaklada, ki je manjši proti proračunu za 9903 gld. 13 kr. Kar se tiče onega neprelimiranega zneska «za šolske zgradbe», ki ga nahajate pod točko b, naslova 8, «posojila» v znesku 5527 gld. 73 kr., opozarjam častito gospodo, da je to prav za prav le prehajalni trošek, ker nahajate tudi kot dohodek na strani 7. v V. poglavji pod črko e ravno tisto svoto 5527 gld. 73 kr.

V poglavji IX. «troški za občila» vidi se, da se je manj potrošilo proti proračunu za 2464 gld. 21½ kr., in sicer izvira to većinoma odtod, ker se iz ene strani kredit, ki je bil dovoljen v znesku 16.000 gld. za cesto Ribnica-Loški Potok ni porabil; potem so nekateri manjši prihranki pri nekaterih drugih cestah, nasproti pa je mimo proračuna večja potrebsčina bila pri deželni cesti čez Bogenšperk pod naslovom 4.; tudi je znašala potrebsčina mimo proračuna več za 15.589 gld. 18 kr., kar je sicer razloženo tudi v razjasnilih na str. 5. ad X, 4, ter je v zmislu dotičnega deželno-zborskega sklepa; deloma so to predplačila, katera bode treba od zatiškega, litijskega in trebanjskega okraja refundirati.

Pri X. poglavji so bili «troški za pripravo in vojaške namene» manjši za 2195 gld. 28 kr. in pri «novih zgradbah», poglavje XI.; tam se je manj potrošilo za

28.996 gld. 91 kr. Meni ni treba posebno naglašati, da se tu seveda ne more govoriti o posebnem prihranku, kajti če se je pri domobranski vojašnici manj izdalo 17.296 gld. 91 kr., to ni prihranek, temveč tekom leta 1891. se nekateri obroki še niso izplačali, in kar se tiče deželnega gledišča — veseli smo pač, da bode poslopje tako lepo, ali da bi kaj prihranka bilo pri tej zgradbi, tega pač nihče ne pričakuje.

Pri poglavju XII. «primanjkljej deželnega posojilnega zaklada» se je bilo več izdalo proti proračunu za 2437 gld. 70 $\frac{1}{2}$ kr., proračunenega je bilo namreč 77.983 gld., dejanski trošek pa je znašal 80.420 gld. 70 $\frac{1}{2}$ kr., in pri «raznih troških» — poglavje XIII. — je bila potrebščina tudi višja za 4138 gld. 63 kr., višja večinoma zaradi tega, ker se je več izdalo za podpore po uimah poškodovanim. Gospôda moja, tisti slučaji, ki so prouzročili ta večji trošek za podpore onim, ki so bili poškodovani po uimah, tisti slučaji so se letos na pomlad o svojem času obravnavali pri razpravi letnega poročila — tisto se je potrdilo ter vzelo na znanje — vsled tega je prekoračenje tega kredita formalno popolnoma utemeljeno.

Sedaj preidem še na izredne dohodke in troške.

«Izrednih dohodkov» na strani 8. in 9. pod VI. je izkazanih 100 gld., namreč ena obligacija se je izzrebala in to glavnico je bilo treba zaračunati kot prihodek. Kar se tiče pa — na strani 22. — poglavja XIV. «izredni troški po kreditni operaciji, ki znašajo 6407 gld. 73 kr., za to svoto so se bile nakupile obligacije deželnega posojilnega zaklada, katere nahajate potem tudi na strani 24. v dotični opazki kot pomnožitev skupne imovine.

Nasvetujem torej imenom finančnega odseka, ki je natanko pretresoval dotične številke v pokritji in v potrebščini, da se računski sklep deželnega zaklada za leto 1891. odobri.

Preidem, ako mi je dovoljeno, takoj na razkaz skupne imovine.

(Pritrjuje se. — Zustimmung.)

Ta razkaz nam kaže, da smo imeli koncem leta skupnega premoženja 2,023.455 gld. 61 kr.; temu nasproti znašali so dolgovi 181.579 gld. 65 kr.; ako odtegnemo dolgove od skupne imovine, nahajamo diferencijo ko čisto imovino v znesku 1,841.875 gld. 96 kr., in če to primerjamo skupni imovini koncem leta 1890., vidimo torej prirastek 260.792 gld. 64 kr. Narava tega prirastka je razložena v opazkah. Mi vidimo tu, da znašajo objekti, katerih vrednost je tu s številkami izražena, skupaj 325.748 gld. 30 kr. Ako od te svote odtegnemo tistih 64.955 gld. 66 kr., katere smo našli kot manko, kot nepokriti primanjkljej leta 1891., dobimo potem 260.792 gld. 64 kr., za katere se je čisto premoženje, čista imovina v istini pomnožila.

Gospôda, nasvetujem torej v imenu finančnega odseka:

Visoki deželni zbor naj sklene:

«Računski sklep deželnega zaklada za leto 1891. s skupno potrebščino 904.129 gld. 04 $\frac{1}{2}$ kr. s skupnim pokritjem 839.173 » 38 $\frac{1}{2}$ »
ter s končnim primanjkljem 64.955 gld. 66 kr.

in imovinski razkaz istega zaklada za leto 1891. s skupno imovino 2,023.455 gld. 61 kr. z dolgovi 181.579 » 65 »
torej s končno čisto imovino . 1,841.875 gld. 96 kr. se odobrujeta».

Imenom finančnega odseka čast mi je nasvetovati še neko resolucijo, namreč, finančni odsek ne more si prikrivati, da nam računski sklepi ne dohajajo tako pravočasno, kakor bi bilo želeli v interesu uspešnega in urnega delovanja deželnega zbora, ob jednem pa v interesu tudi deželnih financ, kajti če se sedaj med zasedanjem priloge dajejo v tisk, potem je tisk dražji, nego če se to zgodi takrat, kadar zasedanja ni. Radi tega misli je finančni odsek, naj knjigovodstvo, oziroma deželni odbor, izvrši računske sklepe vseh zakladov najkasneje do 30. aprila ter jih izroči do tistega dne v tisk. Do tjã, do konca aprila mora knjigovodstvo uže znati, kako je bilo gospodarstvo prejšnjega leta v dohodkih in troških. Radi tega se mi vidi, da ni treba na široko utemeljevati resolucije, katero priporočam visokemu zboru v sprejem in ki se glasi:

«Z ozirom na očitivne zapreke, katere nastanejo uspešnemu delovanju deželnega zbora vsled prekasne predložitve računskih sklepov, dalje z ozirom na denarno izgubo, prouzročeno po pomnoženih tiskovnih troških, naroča se deželnemu odboru, naj skrbi za to, da se bodo računski sklepi deželnega zaklada in drugih zakladov, ako se deželni zbor prej ne skliče, dogotovili in tisku izročili vsako leto vsaj do 30. aprila».

Deželni glavar:

Želi kdo besede?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Ako ne, prosim gospode, ki pritrde prvemu predlogu finančnega odseka, naj blagovolé obsedeti.

(Obvelja. — Angenommen.)

Predlog je sprejet.

Glasovali bodemo še o drugem predlogu finančnega odseka, prosim gospode, ki sprejmó ta predlog, naj izvolijo ustati.

(Obvelja. — Angenommen.)

Oba predloga sta sprejeta.

Prestopimo k daljni točki, to je:

21. Ustno poročilo finančnega odseka o prošnji županstva v Šmartnem pri Litiji za uravnavo ceste od Kamna do Šmartna.

21. Mündlicher Bericht des Finanzausschusses über die Petition des Gemeindeamtes in St. Martin bei Pittai um Regulirung der Straße von Kamn nach St. Martin.

Poročevalec Žitnik:

Visoki zbor! V imenu finančnega odseka imam čast poročati o prošnji občinskega zastopa v Šmartnem

pri Litiji, da bi se delna proga od Šmartna do Kamna ne preložila, marveč le uravnala. To prošnjo utemeljuje s tem, da bi uravnava te ceste bila mnogo cenejša nego preložitev. Preložitev sama po sebi — pravijo dalje — ni potrebna, vsaj ne neobhodno potrebna in dalje bi šla projektirana cesta po zemljiških neimovitih posestnikov, ki bi izgubili vsa svoja posestva, kar bi jim bilo v gospodarskem oziru v veliko škodo; dalje pravijo, da bi stara cesta občini prišla v vzdrževanje in da bi vsled tega občina imela veliko škodo.

Kakor znano, je visoki zbor leta 1888. in 1889. v dveh sejah sklenil, da se preloži vsa cesta od Šmartna do Pustega Javorja, pozneje, leta 1890. pa so se oglašile občine litijskega in trebanjskega okraja s prošnjo, naj se ne preloži ta cesta, ker bi ne donášala toliko koristi, kolikor bi stala. Navzlic temu je sklenil visoki deželni zbor v svoji seji dné 18. novembra leta 1890., da se mora nadaljevati preložitev te ceste, in sklenil ob enem, naj se delna črta pod Wagensbergom na severni strani proti Šmartnem v dolgosti 1615 m še pregleda, da se prepriča o nujni potrebi te preložitve in o tem, ako bi se ne dal ta del projektovane ceste skrajšati in dotični troški znižati. Že leta 1890. je bil torej deželni zbor mnenja, da bi morda ta del ceste ostal kakor je, ne pa da bi se preložil. Med tem se je srednji del ceste od Kamna do Bogenšperka že preložil, preložitev drugega dela bode, kakor pravijo, dogotovljena še letos v teku dveh mesecev, tretji del pa je ostal, kakoršen je bil. Sedaj prosijo, naj se ta tretji del ne preloži. Ker je deželni zbor sam mnenja, da naj se cesta še enkrat pregleda, če jo je treba preložiti, in ker občinski odbor šmartenski sam prosi, da naj se le uravná, mislil je finančni odsek, naj ostane pri tem, če ljudje sami ne želé preložitve, ki bi res več stala nego uravnava. Ker je pa cela Bogenšperska cesta do Pustega Javorja sprejeta med deželne ceste, in bi se ta del, ki še ni preložen, ne strinjal s zahtevami deželnih cest, ker ima nekatere jako hude strmine, je torej finančni odsek mnenja, da naj pripočam visoki zbornici naslednji predlog, katerega prosim, da bi ga visoka zbornica tudi sprejela. Predlog se glasi:

Visoki deželni zbor naj sklène:

«Prošnja županstva v Šmartnem pri Litiji za uravnavo ceste od Kamna do Šmartnega se odstopi deželnemu odboru, da v zmislu sklepa deželnega zbora z dné 18. novembra 1890 dotično delno črto pregleda ter vse potrebno ukrene gledé uravnave.»

Deželni glavar:

Želi kdo besede?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Če ne, bodemo glasovali, in prosim gospode, ki pritrde predlogu finančnega odseka, naj blagovolé obsedeti.

(Obvelja. — Angenommen.)

Predlog je sprejet.

Točki 22. in 23. se za danes odstavita od dnevnega reda, ker gospoda poročevalca Hribarja ni tukaj.

Prestopimo torej na 24. točko, to je:

24. Ustno poročilo finančnega odseka o prošnji predstojništva Marijanišča za zvišanje podpore za ondotno šolo.

24. Mündlicher Bericht des Finanzausschusses über die Petition des Vorstandes des Collegium Marianum um Erhöhung der Subvention für die dortige Schule.

Poročevalec Višnikar:

Visoki zbor! Načelnistvo družbe sv. Vincencija in Marijanišča prosi, da se že dovoljena podpora za vzdrževanje šole v Marijanišči v znesku 500 gld. primerno poviša in utemeljuje svojo prošnjo s tem, da vzdrževanje in nadzorovanje dosedanje trirazredne šole stane najmanj 2480 gld. in ako se odbije od teh stroškov podpora 500 gld., katero je že privolil visoki deželni zbor, ostane še vedno nepokritih 1950 gld. Dalje je Marijanišče svojo šolo ravno letos razširilo v štirirazrednico in napravilo tudi precejšno zgradbo, tako da bodo troški še izdatno višji nego dosedaj. V preteklem letu je bilo v vseh treh razredih 131 učencev in gotovo je, da bi deželo taka šola mnogo več stala, ako bi jo sama morala napraviti. Marijanišče je vsekako eminentno dobrodelni zavod, kjer dobivajo ubožnejši učenci varno zavetišče in se vzgledno vzgaja mladina.

Finančni odsek je uvaževal te okolščine in misli z ozirom na deželne finance, da bi se smelo dovoliti majhno povišanje te podpore. Vsled tega je prišel do predloga, katerega imam čast nasvetovati visoki zbornici v njegovem imenu in ki se glasi:

Visoki deželni zbor naj sklène:

«Zavodu Marijanišče v Ljubljani se za vzdrževanje štirirazredne šole vsled sklepa z dné 31. marca 1892 dovoljena podpora 500 gld. zviša na 600 gld. iz sirotinskega ustanovnega zaklada, kojega potrebščina se torej zviša za 100 gld.»

Deželni glavar:

Želi kdo besede?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Ako ne, prosim gospode, ki pritrde predlogu finančnega odseka, naj izvolijo obsedeti.

(Obvelja. — Angenommen.)

Predlog je sprejet.

Daljna točka je:

25. Ustno poročilo finančnega odseka o prošnji vodstva trirazredne ljudske šole v Lichten-thurnovem sirotišči za podporo za nakup šolskih učil.

25. Mündlicher Bericht des Finanzausschusses über die Petition der Leitung der dreiclassigen Volksschule im Lichtenthurn'schen Waisenhanse um Subvention zur Anschaffung von Lehrmitteln.

Poročevalec Žitnik:

Visoki bor! Vodstvo trirazredne šole v Lichtenthurnovem sirotišči prosi visoko zbornico primerne podpore za nakup šolskih knjig in navaja v svoji prošnji, da šola še nima zadostnega števila Janskyjevih tabel za prirodopisni nauk in da je vrh tega treba še drugih potrebnih učil posebno za nazorni, zemljepisni in prirodopisni pouk. Ker je šolsko vodstvo od mestnega šolskega sveta dobilo nalog, napraviti si učila, in ker pravi, da pri najboljši volji ne more ustreči temu nalogu iz svojih sredstev, prosi visoki zbor primerne podpore. Finančni odsek torej predlaga:

Visoki deželni zbor naj sklene:

«Vodstvu trirazredne ljudske šole v Lichtenthurnovem sirotišču se dovoli v nakup šolskih učil 50 gld. podpore iz sirotinskega zaklada.»

Deželni glavar:

Zeli kdo besede?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Bodemo torej glasovali. Prosim gospode, kateri sprejmejo predlog finančnega odseka, naj blagovole obsedeti. (Obvelja. — Angenommen.)

Predlog je sprejet.

Daljna točka dnevnega reda je:

26. Ustno poročilo finančnega odseka o prošnji nadučiteljske vdove Magdalene Vrančič za podporo.

26. Mündlicher Bericht des Finanzausschusses über das Geldaushilfsgejud der Oberlehrerswitwe Magdalena Vrančič.

Poročevalec Klun:

Visoki zbor! Nadučitelj Jernej Vrančič je bil že v zadnjem zasedanji izročil prošnjo visokemu zboru ter prosil za denarno podporo, sklicaje se na to, da je njegova pokojnina v primeri s službenimi leti nekoliko premajhna, dalje da je navadno bolan in s pokojnino 590 gld. ne more zmagovati stroškov, katere mu provzročuje bolezen njegova in njegove žene. Ta prošnja nam je došla v času, ko smo že bili sklenili, da se izroče vse nadaljne prošnje deželnemu odboru v rešitev. Deželni odbor se je obrnil s to prošnjo do deželnega šolskega sveta, češ, da bode mogel on ugoditi jej in dovoliti prositelju kako podporo, ali deželni šolski svet je odgovoril slavnemu deželnemu odboru, da nima nobenih denarnih pripomočkov, da bi take

umirovljene učitelje mogel podpirati, priporočal pa je prošnjo deželnemu odboru in nasvetoval, naj bi se dovolila temu učitelju enkratna podpora 40 ali 50 gld. iz deželnega zaklada. Ko je prošnja zopet došla visokemu deželnemu zboru, je učitelj Vrančič že umrl, zato se na njegovo prošnjo ni več ozirati. Ali po smrti Vrančičevi se je obrnila njegova vdova Magdalena do visokega zbora z drugo prošnjo, v kateri poudarja, da leži bolna že dve leti, da je imela veliko stroškov za pogreb ranjkega in prosi, da bi jej visoki zbor dovolil kako podporo.

Finančni odsek je sodil, naj se dovoli znesek, ki je bil namenjen ranjkemu možu, njej in zatorej predlaga:

Visoki deželni zbor naj sklene:

«Učiteljevi vdovi Magdaleni Vrančič dovoljuje se iz deželnega zaklada enokratna podpora v znesku 50 gld.»

Deželni glavar:

Želi kdo besede?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Ker ne, bodemo glasovali, prosim gospode, ki pritrde predlogu finančnega odseka, naj izvolijo ustati. (Obvelja. — Angenommen.)

Predlog je sprejet in prosim gospoda poročevalca, da poroča o daljni točki, to je:

27. Ustno poročilo finančnega odseka o prošnji učiteljske vdove Franciške Legat za vzgojnino njenim otrokom.

27. Mündlicher Bericht des Finanzausschusses über die Petition der Lehrerswitwe Francisca Legat um Erziehungsbeiträge für ihre Kinder.

Poročevalec Klun:

Učiteljeva vdova Franciška Legat je že v zadnjem zasedanji prosila podpore za vzgajo svojih treh otrok in ponavlja to prošnjo letos zopet. Otroci so v istini jako pridni in imajo izvrstna spričala. Najstarejši je v petem gimnazijskem razredu, ali on je v deškem semenišči preskrbljen, drugi sin je v drugem gimnazijskem niazredu, deklica pa je v tretjem razredu v tukajšni nunski šoli; vsi otroci imajo, kakor sem rekel, izvrstna spričala. Udova ima pokojnino 200 gld. in za vsakega otroka po 30 gld. vzgojnine. Take podpore, kakor jo želi prosilka, deželni zbor ne more naklanjati, ker nimamo na razpolaganje ustanov. Ako bi deželni zbor razpolagal z dijaškimi ustanovami, gotovo bi bila oba dečka vredna takih ustanov, drugačne podpore pa deželni zbor ne more dovoljevati. Ker ima vdova svojo postavno pokojnino, otroci pa vzgojne donoske, zaradi tega priporoča finančni odsek sledeči predlog:

Visoki deželni zbor naj sklene:

«Prošnji učiteljske vdove Franje Legat za triletno podporo za izgojitev njenih otrok se ne more ustreči.»

Deželni glavar :

Zeli kdo besede ?

(Nič se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Ako ne, prosim glasovanja in prosim tiste gospode, kateri sprejmo predlog finančnega odseka, naj blagovolé obsedeti.

(Obvelja. — Angenommen.)

Predlog je sprejet.

Prosim poročati o daljni točki, to je:

28. Ustno poročilo finančnega odseka o prošnji učiteljske vdove Helene Čuk za vzgojnino njenim otrokom.

28. Mündlicher Bericht des Finanzausschusses über die Petition der Lehrerswitwe Helena Čuk um Erziehungsbeiträge für ihre Kinder.

Poročevalec Klun:

Učiteljeva vdova Helena Čuk je uživala miloščino letnih 100 gld., ki se jej je dovoljevala vselej za dobo treh let. Koncem tega leta poteče ta miloščina in zato prosi ta vdova, da se jej zopet podaljša. Helena Čuk ni imela pokojninske pravice, ker njen mož ni služil toliko let, kakor zakon zahteva za pokojnino in vsled tega je dobila le miloščino letnih 100 gld. za se in za svoje otroke. Vdova je res milovanja vredna, ker nima nobenega premoženja, pač pa pet nepreskrbljenih otrok za katere je torej miloščina letnih 100 goldinarjev jako majhna.

Finančni odsek torej predlaga:

Visoki deželni zbor naj sklene:

«Učiteljevi vdovi Heleni Čuk se dosedanja miloščina letnih 100 gld. iz učiteljskega pokojninskega zaklada podaljša za tri leta, to je za leta 1893, 1894 in 1895.

Vsled tega se pomnožuje potreščina učiteljskega pokojninskega zaklada v naslovu: «Miloščine» za 100 goldinarjev.

Ko smo sklepali o proračunu učiteljskega pokojninskega zaklada, nam prošnja namreč še ni bila došla, sedaj pa se moramo nanjo ozirati in zaradi tega se pod naslovom «miloščine» poviša potreščina za 100 goldinarjev.

Deželni glavar :

Želi kdo besede ?

(Nič se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Bodemo glasovali; prosim gospode, ki pritrde predlogu finančnega odseka, naj izvolijo obsedeti.

(Obvelja. — Angenommen.)

Predlog je sprejet.

Daljna točka je:

29. Ustno poročilo finančnega odseka gledé zastave deželne hiše št. 3 v Salendrovih ulicah v Ljubljani za posojilo 100.000 gld., katero se je vzelo pri mestni hranilnici v Ljubljani za gledališki stavbinski zaklad (k prilogi 28.).

29. Mündlicher Bericht des Finanzausschusses, betreffend die Bestellung des dem Lande Krain gehörigen Hauses in Laibach, Salendergasse Nr. 3. als Hypothek für das bei der städtischen Sparcasse in Laibach für den Theaterbau fond aufgenommene Darlehen per 100.000 fl. (zur Beilage 28.).

Poročevalec Višnikar:

Visoki zbor! Deželni odbor je v zmislu sklepa visokega deželnega zbora z dne 11. novembra leta 1890., ki je tudi dobil Najvišje potrjenje, v pokritje nedostatka pri glediskem stavbinskem zakladu izposodil pri mestni hranilnici 100.000 gld. ter se je v dotičnem dolžnem pismu z dné 1. januarja lanskega leta zavezal, da zastavi v delno zavarovanje omenjenega posojila deželno hišo št. 3 v Salendrovih ulicah, vpisano v zemljiški knjigi katastrske občine mesto Ljubljana pod vložno št. 260. Posojilo se je sprejelo proti 4 $\frac{1}{2}$ % obrestovanju in 2.7% amortizaciji. Posojilo se je tudi že izplačalo. V dolžnem pismu se je dežela zavezala, da se zastavi deželna hiša. Ali se bode vknjižba zvršila je drugo vprašanje, to je prosto mestni hranilnici, ali hoče to storiti ali ne.

Predloga deželnega odbora se utemeljujeta sama ob sebi in jaz predlagam v imenu finančnega odseka ravnoisto, namreč:

Visoki deželni zbor naj sklene:

«1. Deželni odbor se pooblašča, da za posojilo v znesku 100.000 gld., katero se je zaradi pokritja nedostatka pri gledališkem stavbinskem zakladu najelo pri mestni hranilnici v Ljubljani, zastavi hišo št. 3 v Salendrovih ulicah, katera je lastnina dežele Kranjske ter vpisana v zemljiški knjigi katastrske občine mesto Ljubljana pod vložno št. 260.

2. Deželnemu odboru se naroča, da temu sklepu izposluje najvišje pritrjenje.

Der hohe Landtag wolle beschließen:

1. Der Landesauschuss wird ermächtigt, für das bei der städtischen Sparcasse in Laibach behufs Bedeckung des beim Theaterbau funde sich ergebenden Abganges aufgenommene Anlehen per 100.000 Gulden das dem Lande Krain gehörige, im Grundbuche der Catastralgemeinde Stadt Laibach sub Einlage Nr. 260 vorkommende Haus Nr. 3 Salendergasse zu verpfänden.

2. Der Landesauschuss wird beauftragt, die Allerhöchste Genehmigung dieses Beschlusses zu erwirken.»

Deželni glavar:

Zeli kdo besede?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Ko ne, bodemo glasovali; prosim gospode, kateri sprejmo 1. predlog, ki ga je stavil gospod poročevalec, naj blagovole ustati.

(Obvelja. — Angenommen.)

Prosim še gospode glasovati o 2. predlogu; prosim gospode, kateri pritrde drugemu odsekovemu predlogu, naj blagovole obsedeti.

(Obvelja. — Angenommen.)

Oba predloga sta sprejeta.

Prestopimo k zadnji točki današnjega dnevnega reda, to je:

30. Ustno poročilo upravnega odseka o prošnji gospodarskega odbora trga Postojna glede podpore za napravo vodnjakov v Postojnskem trgu.

30. Mündlicher Bericht des Verwaltungsausschusses über das Subventionsgesuch des Vermögens-Verwaltungsausschusses von Adelsberg behufs Errichtung von Brunnen im Markte Adelsberg.

Poročevalec Lenarčič:

Visoka zbornica! Oskrbništvo tržkega premoženja postojnskega se je obrnilo do visokega zbora s prošnjo, da bi se dovolila iz deželnega zaklada podpora za napravo vodovodnih naprav v Postojni. Oskrbništvo tržkega premoženja je v zadnjem času mnogo denarja potrošilo v to svrhu, ker se je napravil že jeden vodnjak po načrtu, ki je tukaj prošnji priložen. To je stalo 3000 gld. Razun tega je oskrbnništvo imelo precej stroškov s škarpami, katere so se zvršile v trgu. Sedaj nameravajo v predmestji «Mailand» napraviti vodnjak po ravnoistem načrtu, po katerem se je zvršil prej omenjeni, in dalje nameravajo popraviti vodnjak v Kotu, ki je bil leta 1886. zaprt od zdravstvene komisije, ker se je izkazalo, da voda ni pitna; dalje vodovod po načrtu inženirja P. Eninike iz leta 1855. in po tem načrtu pridejanen proračunu, katerega je treba sedanjim razmeram primerno za 50% zvišati, namreč od 1532 gld. 14 kr. na 2298 gld. 21 kr. Občina postojnska sama ima sicer že precejšnih doklad, namreč 14%, ali potreba pitne vode je pa tam jako nujna, zlasti če se v poštev jemlje še to, da prihajajo vsako leto vojaki v obilem številu v trg in okolico okoli 1600 vojakov in 200 konj, ki vsi potrebujejo dobre pitne vode. Trg imel bo še precej stroškov za kanalizacijo, katero mislijo uravnati v gorenjem delu mesta, ker je tam več gnojišč, odkoder se pri deževji izteka gnojnica po cesti; dalje se jim kaže v ozadji tudi velik trošek za napravo novega šolskega poslopja.

Res je, da ima občina, oziroma trg, precejšnih dohodkov od postojnske jame, vendar pa so ti troški

tako ogromni, da dohodki od jame nikakor ne zadostujejo v pokritje.

V imenu gospodarskega odseka usojam si torej predlagati:

Visoki deželni zbor naj sklene:

«Oskrbništvu tržkega premoženja postojnskega se iz deželnega zaklada kot prispevek k napravi novega vodnjaka v Mailandu, za popravek vodnjaka v Kotu in napravo vodovoda dovoli podpora 500 gld.»

Deželni glavar:

Zeli kdo besede?

Gospod poslanec Pakiž se je oglasil k besedi.

Poslanec Pakiž:

Visoki zbor! Podpiram predlog gospoda poročevalca prav toplo in sicer iz mnogih vzrokov. Kot deželnega poslanca me veže dolžnost, potegovati se za vzak napredka, bodisi da se tiče vse dežele, ali mest, ali trgov, ali kmetskih občin. To sem doslej in bodem tudi vselej storil, dokler bodem zastopnik naše dežele, — akoravno se je poudarjalo na nekem shodu, da kmetski poslanci protivijo napredku trgov in mest in da so poslanci kmetskih občin krivi, da se mesta in trgi ne morejo razvijati tako, kakor bi se morala razvijati. Jaz odločno ugovarjam proti takim trditvam, ne morem si pa kaj, da ne bi obžalovaje omenil, da se je v tej zbornici pri neki priliki izreklo, da kmetske okčine, oziroma župani ne bi smeli vlagati prošenj o svojih potrebah.

Se enkrat toplo priporočam predlog upravnega odseka, da se dovoli gospodarskemu odboru trga postojnskega za napravo vodnjakov podpora 500 gld., kajti predlog je v smislu napredka in ta mi je glede trgov in mest ravnotako na sreči, kakor zastopnikom mest in trgov samim.

Ravnotako pa na drugi strani izrekam nado in pričakujem, da bodo tudi zastopniki mest in trgov toplim srcem se ozirali na opravičene prošnje kmetskih občin, katerih jedna je bila lanskega leta zavržena, in jih dobrohotno podpirali.

Deželni glavar:

Želi še kdo besede?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Ako ne, morebiti gospod poročevalec?

Poročevalec Lenarčič:

Ne.

Deželni glavar:

Bodemo torej glasovali in prosim gospode, ki pritrde predlogu upravnega odseka, naj izvolijo usati. (Obvelja. — Angenommen.)

Predlog je sprejet.

Ker gospod poslanec Hribar, ki je poročevalec o točkah 12., 22. in 23. današnjega dnevnega reda, ni navzoč, pridejo na dnevni red prihodnje seje.

Prihodnja seja bode v torek dné 27. t. m. ob 10. uri dopoldne; na dnevni red pridejo sledeče točke: (Dnevni red glej prihodnja seja. — Tagesordnung siehe nächste Sitzung.)

Dovoljeno mi bodi, da postavim na dnevni red še kako drugo točko, ki bode morda še rešena, ker smatram, da bode v torek zadnja seja prvega oddelka te sesije.

Naznanjam, da zboruje finančni odsek v saboto ob 9. uri dopoldne; upravni odsek pa danes takoj po javni seji.

Ker se mi je izrekla želja, naj se v torek seja prične ob 9. uri in ker je treba rešiti še precej stvari, določujem, da se prihodnja seja prične ob 9. uri dopoldne.

Sklepam sejo.

Konec seje ob 5. uri 15 minut popoldne. — Schluss der Sitzung um 5 Uhr 15 Minuten nachmittags.

